

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

x.A
80.2
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1951: 23
SOCIALDEPARTEMENTET

SOCIALVÅRDSKOMMITTÉNS
BETÄNKANDE XVIII
UTREDNING OCH FÖRSLAG
ANGÅENDE

BEGRAVNINGSHJÄLPS-
FÖRSÄKRING

STOCKHOLM
1951

Statens offentliga utredningar 1951

Kronologisk förteckning

1. Statligt stöd åt svensk filmproduktion. Beckman. 73 s. **Fi**.
2. Försvarets personaltjänst. Kihlström. 166 s. **Fö**.
3. Förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Victor Petterson. 139 s. **K**.
4. Antagningen av medicine studerande m. fl. Kihlström. 123 s. **E**.
5. Förslag till naturskyddslag m. m. Haeggström. 212 s. **Jo**.
6. Näringslivets lokalisering. Appelberg, Uppsala. 245 s. **H**.
7. Principer för dyrorstgrupperingen. Kihlström. 116 s. **C**.
8. Betänkande angående polis- och åklagarväsendets organisation. Norstedt. 304 s. **I**.
9. 1945 års universitetsberedning. 6. Den vetenskapliga publiceringsverksamheten, personal-, institutions- och stipendiefrågor m. m., det akademiska befordringsväsendet. Svenska Tryckeriaktiebolaget. 332 s. **E**.
10. Sjöfartsförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. Victor Petterson. 171 s., 3 pl. **K**.
11. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 10. Tiden juli 1948—juni 1950 jämte sakregister till delarna 1—10. Av K. Åmark. Idun. 338 s. **H**.
12. Promemoria med förslag till allmän verkstadsa. Katalog och Tidskriftstryck. 68 s. **Ju**.
13. 1944 års allmänna skattekommitté. 5. Betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende. Marcus. 79 s. **Fi**.
14. Landsbygdselektrifieringens utbredning år 1950. Idun. 47 s. **K**.
15. Daghem och förskolor. Betänkande om barnstugor och barn-tillsyn. Victor Petterson. 641 s., 6 pl. **S**.
16. Filmcensuren. Betänkande 1. Beckman. 95 s. **E**.
17. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 6. Redogörelse för arbetsstudier vid kroppssjukhusens vårdavdelningar m. m. Beckman. 233 s. **I**.
18. Betänkande med förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m. m. Norstedt. 77 s. **Fi**.
19. SOS. Samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst. Gummeson. 89 s. **I**.
20. Betänkande med förslag till ny ägofredslagstiftning. Beckman. 143 s. **Jo**.
21. Kejnekommissionens utredning. Norstedt. 313 s. **Ju**.
22. Förslag till sjömanslag m. m. Marcus. 106 s. **H**.
23. Socialvårdskommitténs betänkande. 18. Utredning och förslag angående begravningshjälpförsäkring. Falu Nya Boktryckeri, Falun. 44 s. **S**.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1951: 23
SOCIALDEPARTEMENTET

SOCIALVÅRDSKOMMITTÉNS
BETÄNKANDE XVIII
UTREDNING OCH FÖRSLAG
ANGÅENDE
BEGRAVNINGSHJÄLPS-
FÖRSÄKRING

FALU NYA BOKTRYCKERI AB 1951

SOCIALVÄRDSKOMMITTENS
BETÄNKANDE XVIII
UTREDNING OCH FÖRSLAG
ANGÅENDE
BEGRAVNINGSHJÄLP-
FÖRSÄKRING

INNEHÅLL

<i>Skrivelse till Konungen</i>	5
<i>Utkast till lag om allmän begravningshjälp</i>	7
I. <i>Begravningshjälpsförsäkring i utlandet</i>	9
Danmark	9
Norge	11
England	12
II. <i>Begravningshjälpsförsäkring i Sverige m. m. Begravningsverksamhet</i>	14
Understödsföreningar	14
Försäkringsbolag	17
Begravningshjälp genom åtgärder från det allmännas sida	19
Begravningshjälp såsom löneförmån	21
Begravningsverksamhet	22
III. <i>Behovet av begravningshjälp såsom socialförsäkringsförmån</i>	24
IV. <i>Utformningen av en allmän begravningshjälp</i>	28
Organisationen	28
Försäkringens omfattning	30
Begravningshjälpens storlek	33
Kostnadsberäkning. Försäkringsavgifterna	36
<i>Särskilt yttrande</i>	40
<i>Bilaga</i>	41

INNEHÅLL

6 Skärsked till Konungen
 7 Utkast till lag om allmän begärningshjelp
 9 Begärningshjelpföreläring i allmänhet
 9 Danmark
 11 Norge
 12 Island
 14 II. Begärningshjelpföreläring i Sverige m. m. Begärningshjelpföreläringar
 14 Understödsföreningar
 17 Försäkringsbolag
 19 Begärningshjelp genom lifvårder för lifvårdens sida
 21 Begärningshjelp såsom lifvårdens
 22 Begärningshjelpskatt
 24 III. Behovet af begärningshjelp såsom socialförsäkringsbörda
 26 IV. Föreläringar af en allmän begärningshjelp
 28 Organisation
 30 Försäkringens omfattning
 32 Begärningshjelpens stöck
 36 Kostnadsberäkning. Försäkringsgiffen
 40 Fördel till stånd
 41 Slutsat

Till KONUNGEN

Socialvårdskommittén, som till behandling upptagit frågan om komplettering av socialförsäkringen med allmän begravningshjälpsförsäkring, får efter verkställd utredning överlämna sitt betänkande XVIII med utredning och förslag angående dylik för-

säkring, innefattande dels utkast till lag om allmän begravningshjälp dels motiv till sagda lagutkast.

Statsrådet och Chefen för socialdepartementet förordnade den 21 maj 1947 byråchefen i pensionsstyrelsen E. Tegendal att såsom sakkunnig biträda kommittén vid översynen av 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete. På framställning av Tegendal entledigade departementschefen den 7 januari 1950 honom från uppdraget. Under ifrågavarande tid har Tegendal efter framställning av kommittén även biträtt vid utredningen om begravningshjälpsförsäkring. Den 18 oktober 1949 har departementschefen uppdragit åt e. o. byrådirektören hos pensionsstyrelsen F. B. J. Broberg att såsom sakkunnig biträda kommittén vid utredningen om begravningshjälpsförsäkring.

Byrådirektören hos pensionsstyrelsen P. G. Skogsberg har på kommitténs hemställan verkställt erforderliga beräkningar angående försäkringens omfattning och finansiering m. m.

Kommitténs ordförande, förre landshövdingen Bernhard Eriksson, som haft ledningen av den förberedande handläggningen av ärendet, har på grund av sjukdom varit förhindrad deltaga i betänkandets slutliga utarbetande. I stället har såsom ordförande tjänstgjort undertecknad Höjer, som den 8 november 1950 erhållit uppdrag av statsrådet och chefen för socialdepartementet att — räknat från och med den 29 september 1950 — tillvidare under den tid ordinarie ordföranden vore till följd av sjukdom förhindrad att fullgöra honom meddelat uppdrag, tjänstgöra som ordförande i kommittén.

Särskilt yttrande har avgivits av undertecknade Bexelius och Hartmann.

Stockholm i juli 1951.

Karl J. Höjer

Ernst Bexelius

G. E. Birke

Alarik Hagård

Lennart Hartmann

Olivia Nordgren

Fritz Persson

Anders Pettersson

Otto Wangson

Folke Broberg

UTKAST TILL LAG OM ALLMÄN BEGRAVNINGSHJÄLP

1 §.

När i riket mantalsskriven svensk medborgare eller i riket kyrkobokfört svenskt barn, vilket fötts vid sådan tid att det icke hunnit bliva i riket mantalsskrivet, avlidit, skall allmän begravningshjälp utgå i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

2 §.

Ärenden angående allmän begravningshjälp handläggas av de allmänna sjukkas-
sorna samt tillsynsmyndigheten för dem. Tillsynsmyndigheten har att öva tillsyn över
tillämpningen av denna lag och med stöd av densamma meddelade föreskrifter samt
äger i sådant avseende meddela råd och anvisningar för de allmänna sjukkassorna.

3 §.

Allmän begravningshjälp utgår med — — —.

4 §.

Allmän begravningshjälp tillkommer den avlidnes dödsbo och utbetalas till den,
vilken det enligt lag åligger att hava vård om dödsboet.

Rätten till allmän begravningshjälp prövas och begravningshjälpen betalas ut av
den allmänna lokalsjukkassan eller, där sådan ej finnes inrättad, av den allmänna
centralsjukkassan för den avlidnes mantalsskrivningsort.

Framställning om allmän begravningshjälp skall göras inom sex månader från döds-
dagen, såvida ej tillsynsmyndigheten, där särskilda skäl föranleda därtill, medger
undantag.

Såsom villkor för utbetalning av allmän begravningshjälp må fordras förebringande
av utredning, som befinnes nödvändig för att dödsfallet skall anses tillförlitligen styrkt.

5 §.

Såsom bidrag till kostnaderna för begravningshjälp enligt denna lag skall avgift
för varje år erläggas av envar svensk medborgare, som jämlikt lagen om folkpension-
ering är skyldig att för samma tid erlägga pensionsavgift.

Beloppet av den begravningshjälpavgift, som skall av avgiftspliktig årligen er-
läggas — — —.

6 §.

Äkta make svarar jämväl för andra maken påförd begravningshjälpsavgift för tid under äktenskapet, då makarna äro mantalsskrivna såsom tillhörande samma hushåll.

7 §.

Om debitering och uppbörd av begravningshjälpsavgifter skall gälla vad i uppbördsförordningen stadgas om pensionsavgifter enligt lagen om folkpensionering.

8 §.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller annorledes förorsakat, att allmän begravningshjälp obehörigen utgått, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sådan hjälp, och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej i särskilt fall tillsynsmyndigheten finner anledning att helt eller delvis eftergiva sådan återbetalningsskyldighet.

9 §.

Begravningshjälp, som utgivits enligt denna lag, må ej återkrävas av den som framkallat dödsfallet eller eljest är pliktig gälda skadestånd i anledning av dödsfallet.

Är någon på grund av vållande eller eljest pliktig att i anledning av dödsfall gälda skadestånd till dödsboet skall från skadeståndet avräknas allmän begravningshjälp som dödsboet uppburit eller ägt uppbära.

10 §.

Rätt till allmän begravningshjälp må ej för gäld tagas i mät. Ej heller må rätt till allmän begravningshjälp överlåtas, innan dödsboet är berättigat att lyfta begravningshjälpen.

11 §.

Vid tillämpning av denna lag skall gälla vad i 101—103 §§ lagen om allmän sjukförsäkring stadgas rörande besvär m. m.

12 §.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag å dess här i riket bosatta medborgare.

13 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av tillsynsmyndigheten.

Denna lag skall träda i kraft den — — — och äga tillämpning å dödsfall, som inträffa efter den — — —.

I. BEGRAVNINGSHJÄLPFÖRSÄKRING I UTLANDET

Danmark

I Danmark ingår begravningshjälp såsom en prestation i den sociala sjukförsäkringen.

Den danska lagen (folkeforsikringsloven) fordrar icke, att alla som uppfylla stadgade villkor skola (aktivt) sjukförsäkra sig, utan endast att de genom avgiftsbetalning skola tillförsäkra sig tillgång till försäkringen genom förvärvande av passiv medlemsrätt. För vinnande av delaktighet i försäkringens förmåner måste försäkring tecknas antingen i erkänd sjukkassa eller i statskontrollerad sjukförening (fortsättningssjuk-kassa). Dessa kassor och föreningar omspanna med sin verksamhet hela landet. I erkänd sjukkassa kan inträde för beredande av sjukhjälp endast erhållas av obemedlade personer. Dessa uppnå genom försäkringen aktiv (nydende) medlemsrätt. För bemedlade personer kan sådan rätt endast uppnås genom inträde i sjukförening. Inträde som passiv (bidragydende) medlem för beredande av tillgång till sjukförsäkringen kan erhållas såväl i erkända sjukkassor som sjukföreningar. Obemedlad, som önskar bli endast passiv medlem, kan dock endast vinna inträde i erkänd sjukkassa.

Vid 1946 års slut uppgick hela antalet (aktiva och passiva) medlemmar i de danska sjukkassorna till 3.096.000, motsvarande 95,1 % av den vuxna befolkningen över 15 år. Ehuru själva försäkringen har frivillig karaktär är sålunda medlemsantalet på grund av den tvingande bestämmelsen om avgiftsplikt i stort sett lika omfattande som vid obligatorisk försäkring.

Efter att begravningshjälpen tidigare varit en frivillig prestation, som lämnats av med sjukkassorna samverkande begravningskassor, är utgivandet av denna hjälp från år 1941 en obligatorisk prestation i de erkända sjukkassorna. Tillförsäkrade begravningshjälp äro alla obemedlade aktiva medlemmar ävensom passiva medlemmar, som uppburit all stadgeenlig sjukhjälp från kassan. Dessa medlemmar kunna icke erhålla befrielse från att vara begravningshjälpförsäkrade, icke ens om de tecknat livförsäkring eller eldbegängelseförsäkring.

Obemedlade aktiva medlemmar, som övergå till att vara passiva eller bemedlade aktiva medlemmar eller som bli medlemmar i sjukförening, äga rätt att frivilligt fortsätta sin begravningshjälpförsäkring. Även andra passiva medlemmar kunna frivilligt begravningshjälpförsäkra sig, om de anhålla härom, innan de fyllt 30 år.

Begravningshjälpens storlek skall vara bestämd i sjukkassornas stadgar. Den skall utgöra lägst 100 kronor och får ej överstiga 300 kronor. Beloppet skall vara jämnt delbart med 50. Den tillförsäkrade begravningshjälpen uppgår i regel till 300 kronor i städerna och 200 kronor på landsbygden. År 1946 var den genomsnittliga försäkringssumman 261 kronor.

Utgifterna för begravningshjälp täckas genom medlemsavgifter, som för aktiva medlemmar äro inräknade i deras allmänna avgifter till sjukkassan. Begravningshjälpsförsäkrad passiv medlem betalar däremot en särskild avgift, som utgör 60 öre årligen för 50 kronors begravningshjälp. Övergår medlem från obemedlat till bemedlat aktivt medlemskap och önskar han upphöra att vara begravningshjälpsförsäkrad, nedsetts den allmänna avgiften med 60 öre per 50 kronor av den tidigare tillförsäkrade begravningshjälpen. Statsbidrag utgår icke till begravningshjälpsverksamheten.

Barn under 15 år, vilka icke äga självständigt aktivt medlemskap, äro begravningshjälpsförsäkrade på grund av föräldrarnas medlemskap, förutsatt att dessa äro obemedlade aktiva medlemmar. För dessa barns begravningshjälpsförsäkring betalas därför ingen särskild avgift. Begravningshjälpen vid sådant barns död skall utgöra lägst 40 kronor men får icke överstiga 150 kronor. Inom dessa gränser kan understödet avpassas efter åldern vid dödsfallet. Om bägge föräldrarna äro sjukkasemedlemmar, ehuru i skilda kassor, gälla särskilda regler för utbetalningen av begravningshjälpen. För barn, som är fött utom äktenskapet, ankommer det på moderns sjukkassa att utgiva begravningshjälpen. För dödfött barn utbetalas begravningshjälp, om det enligt gällande bestämmelser blir jordfäst.

Sjukassornas begravningshjälputfästelser skola vara återförsäkrade i en för samtliga kassor gemensam återförsäkring. Denna trygghetsanordning har tillkommit dels därför att de flesta sjukkassorna äro så små, att en större epidemi med många dödsfall skulle kunna medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser för dem, dels emedan begravningshjälpsförsäkringen såsom långtidsförsäkring är beroende av befolkningstillväxten i framtiden. Begravningshjälpen för minderåriga barn behöver dock ej vara återförsäkrad.

Den premie sjukkassorna skola betala för återförsäkringen är bestämd till 1:16 kronor per 100 kronors begravningshjälp. Premien kan icke nedsättas, förrän det genom försäkringsteknisk utredning — som skall företagas vart 10:de år — visats, att återförsäkringens tillgångar minst motsvarar premiereserven för den återförsäkrade begravningshjälpen, ökad med 1 % av summan av premiereserven och den sammanlagda återförsäkrade begravningshjälpen.

Beslutar en sjukkassa höja begravningshjälpens belopp, skall kassan för alla medlemmar som fyllt 60 år till återförsäkringsföreningen inbetala en summa, motsvarande hälften av det belopp som enligt försäkringsteknisk beräkning utgör kapitalvärdet av den ökade nettoutgift, som dessa medlemmar genom begravningshjälpens höjning åsamkar återförsäkringen.

Återförsäkringens tillgångar skola placeras enligt de regler som gälla för placering

av omyndigas medel. Av sjukkassa gjord kapitalinbetalning får dock vara inestående hos kassan.

Begravningshjälpen utbetalas av sjukkassan utan hänsyn till dödsorsaken, alltså även vid självmord eller drunkning, t. o. m. om liket ej påträffas. Utbetalningen sker i regel till den som svarar för begravningskostnaderna.

Norge

Även i Norge är begravningshjälp en understödsform i den offentliga sjukförsäkringen.

Den norska sjukförsäkringen är sedan år 1909 obligatorisk för löneanställda. Enligt gällande lagbestämmelser är, med vissa undantag, var och en som i Norge arbetar i allmän eller enskild tjänst med lön eller gottgörelse, som helt eller delvis utgår i penningar, pliktig att vara sjukförsäkrad. Tjänare, lärlingar, volontärer och vissa andra personer som utföra arbete åt andra utan kontant avlöning — dock ej hemma- varande barn — äro även underkastade försäkringsplikt. Vidare äro vissa andra fiskare än de mot penninglön anställda försäkringspliktiga, likaså — i regel — arbetslösa under den tid de få dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen. Från försäkringsplikt undantagas de, vars arbete är så beskaffat, att det icke kan få en varaktighet av minst sex dagar, vidare de, vars arbete eller tjänst endast utgör en bisysselsättning, som inbringar mindre än 300 kronor i årlig inkomst, samt slutligen de, som ha inkomst överstigande ett av Konungen fastställt belopp, f. n. uppgående till 15.000 kronor. Från försäkringsplikten kan efter ansökan undantagas den, vars arbetsförmåga är väsentligt nedsatt på grund av kronisk sjukdom eller annan varaktig brist eller svaghet i hälsotillståndet.

Sjukförsäkringen meddelas av offentliga sjukkassor (trygdekasser), som hava lokalt begränsade verksamhetsområden. Då en person blir eller kan antagas bli försäkringspliktig, skall hans arbetsgivare anmäla honom för inträde som medlem i den sjukkassa, inom vars område arbetsplatsen är belägen. Har försäkrad lämnat sin anställning eller av annan anledning upphört att vara försäkringspliktig, skall anmälan även göras av arbetsgivaren.

En offentlig sjukkassa är ett eget rättssubjekt och för kassans förbindelser häfta endast dess tillgångar. Kommunal och privata sjukkassor, järnvägens sjukkassor samt vikariekassor för lärare och lärarinnor kunna även godkännas såsom organ för den obligatoriska sjukförsäkringen.

Under vissa villkor kan i en sjukkassa även tecknas frivillig försäkring. Möjlighet härtill står öppen för icke försäkringspliktiga, som fyllt 15 men ej 70 år och som äga god hälsa. Dessutom fordras, att inkomsten ej överstiger visst bestämt belopp. För frivillig fortsättning av en upphörd obligatorisk försäkring gälla mindre stränga bestämmelser.

Förutom medlemmen omfattar sjukförsäkringen även dennes make (hustru eller man) — om denne ej själv är medlem — ävensom barn och fosterbarn under 16 år

samt föräldrar som försörjas av medlemmen. Dessa personer benämns i lagen medlemmens "bipersoner".

Begravningshjälp, som är en obligatorisk prestation i försäkringen, utgår för såväl medlemmar som "bipersoner", för de senare dock endast om försörjaren är medlem vid dödsfallet. Vid dödsfall som inträffat efter sjukhjälpens upphörande utbetalas begravningshjälp, även om medlemmen avgått ur kassan, försåvitt arbetsförmågan kvarstod vid dödsfallet och detta inträffade som följd av samma sjukdom inom ett år efter sjukhjälpens upphörande.

Begravningshjälpen utgår med 200 kronor för medlemmar och vuxna "bipersoner" samt med 100 kronor för barn och fosterbarn. Före år 1948 utgjorde understödet 75 resp. 50 kronor.

Begravningshjälpen utbetalas till den som ombesörjt begravningen. Uppkommer överskott, utbetalas detta till den avlidnas make eller barn. Saknas sådana efterlevande, tillfaller överskottet kassan. Anspråk på begravningshjälp skall framställas till kassan snarast möjligt och senast inom en månad efter dödsfallet.

Genom särskilda bestämmelser i lagen regleras försäkringen för norska medborgare och personer med fast bostad i Norge, som äro anställda på norska fartyg, vilka huvudsakligen gå i utrikesfart. Efter särskilt medgivande kan försäkringen även omfatta personer av nämnda slag, som äro anställda å utländska fartyg, deltaga i norsk eller utländsk fångstexpedition eller arbeta vid norsk eller utländsk valfångststation utanför Norge. Denna försäkrings förmåner äro mera omfattande än de som gälla för andra försäkrade. Beträffande begravningshjälpen föreskrives, att den skall utgå med belopp, som bestämmes av socialdepartementet. F. n. utgör begravningshjälpen 300 kronor, om begravningen sker i Norge, samt, om begravningen sker utomlands, ett belopp motsvarande nödvändiga begravningskostnader. Utgifter för hemtransport av kista eller urna täckas icke av försäkringen. För bipersoner uppgår begravningshjälpen till $\frac{2}{3}$ av nyssnämnda belopp.

Till bestridande av sina utgifter har en sjukkassa rätt att upptaga premier enligt en för kassan fastställd tariff. Detsamma gäller beträffande den nyssnämnda försäkringen för sjömän. Den för en medlem beräknade premien betalas, om han är försäkringspliktig, med $\frac{6}{11}$ av medlemmen själv, $\frac{1}{11}$ av kommunen, $\frac{2}{11}$ av arbetsgivaren och $\frac{2}{11}$ av staten. För frivilligt försäkrad medlem betalas premien med $\frac{7}{10}$ av medlemmen själv, $\frac{1}{10}$ av kommunen och $\frac{2}{10}$ av staten. Staten bidrager sålunda i princip även till försäkringens utgifter för begravningshjälp.

England

Sedan den 5 juli 1948 är den engelska socialvården organiserad i ett enhetligt system, omfattande allmän socialförsäkring, industriell olycksfallsförsäkring, fri sjukvård, barnavård och en allmän ekonomisk socialhjälp. I den allmänna socialförsäkringen ingår meddelande av begravningshjälp såsom en prestation vid sidan av övriga utfästelser till de försäkrade.

Den engelska socialförsäkringen är obligatorisk och omfattar i princip hela folket. De försäkrade äro indelade i sex kategorier, nämligen anställda, självständiga företagare, hemmahustrur, vuxna utan arbetsinkomst, barn samt personer över den arbetsföra åldern. Samtliga försäkrade i åldern 16—65 år utom hustrur, barn och åldringar betala en i lagen bestämd veckopremie, vars storlek växlar allt efter kategori samt inom varje kategori allt efter kön och ålder. Arbetsgivare måste betala visst bidrag till försäkringen för sina anställda, och slutligen utgår statsbidrag för samtliga försäkringskategorier. Genom premiebetalningen skapas ett skydd icke blott för den försäkrade utan även för hans familj — för hans hustru vare sig hon arbetar eller ej och för hans barn under arbetsför ålder.

Begravningshjälp, vars syfte är att täcka begravningskostnaderna, tillkommer alla försäkrade och utgår med följande belopp:

för dem som avlida före 3 års ålder	6 pund
” ” ” ” mellan 3 och 6 års ålder	10 ”
” ” ” ” ” 6 ” 18 ” ”	15 ”
” ” ” ” efter fyllda 18 år	20 ”

Såsom övergångsbestämmelse gäller, att för försäkrade, som befinna sig i åldrarna 55—65 år vid försäkringens ikraftträdande, begravningshjälpen endast skall utgöra 10 pund. Vidare skall begravningshjälp ej utgå för barn, som avlida före 10 års ålder, såvida de ej äro födda efter försäkringens ikraftträdande.

För erhållande av begravningshjälp skola vissa avgiftsvillkor vara uppfyllda. Dessa hava utformats så, att de underlätta för de försäkrade att behålla understödsrätten och hava därför begränsats till vad som erfordras för att fastställa att den döde var försäkrad eller var hustru eller barn till en försäkrad eller var pensionär.

För försäkringens direkta handhavande finnas runt om i landet upprättade socialförsäkringskontor, vilka utgöra lokala byråer till socialförsäkringsdepartementet. Till dessa har allmänheten att vända sig med sina anspråk, för att få råd och hjälp och för att utfå försäkringsunderstöd. Utbetalningen av understöd kan dock ske även i annan ordning.

II. BEGRAVNINGSHJÄLPFÖRSÄKRING I SVERIGE M. M. BEGRAVNINGSVERKSAMHET

Understödsföreningar

Bruket att tillförsäkra medlemmarna ett visst penningbelopp att under namn av begravningshjälp utbetalas till medlemmens efterlevande vid hans frånfälle var under äldre tider mycket allmänt inom de svenska sjukkassorna. Man uppfattade begravningshjälpen såsom ett helt naturligt komplement till den av kassorna meddelade sjukhjälp. Av de år 1906 enligt då gällande sjukkasselag registrerade 2.228 sjukkassorna meddelade sålunda ej mindre än 2.074 kassor begravningshjälp. År 1930 voro av samtliga 1.212 registrerade kassor 1.121 sjuk- och begravningskassor samt endast 91 enbart sjukkassor. Genom den år 1931 beslutade sjukkasselagstiftningen blevo emellertid sjukkassorna förbjudna att vidare meddela begravningshjälp, varför denna verksamhet i samband med omorganisationen enligt nämnda lagstiftning måste avskiljas från sjukförsäkringen. Avskiljandet av begravningshjälpen berodde dock icke på någon ändrad uppfattning beträffande detta understöds betydelse utan var i huvudsak betingat av rent praktiska skäl, främst svårigheterna att genomföra sjukkassee rörelsens koncentration till lokala enheter, därest begravningshjälpen skulle bibehållas i sjukkassorna. På grund härav ingår numera icke begravningshjälp bland de erkända sjukkassornas prestationer. De icke erkända eller s. k. fria sjukkassorna utfästa dock som regel förutom sjukhjälp även begravningshjälp. I övrigt meddelas begravningshjälp huvudsakligen av understödsföreningar, som bildats för beredande av sådant understöd enbart eller tillsammans med annat kapitalunderstöd. Av sistnämnda föreningar fortsätta ett stort antal den från de erkända sjukkassorna avskilda begravningshjälpverksamheten. Men flertalet understödsföreningar, som meddela enbart kapitalunderstöd (begravningshjälp), äro av betydligt äldre datum än 1931 års sjukkassee reform.

För samtliga understödsföreningar gäller lagen om understödsföreningar av den 24 mars 1938. Enligt denna lag skall varje understödsförening, för att få driva verksamhet, vara registrerad enligt lagen. För vinnande av registrering måste dock vissa villkor vara uppfyllda, bl. a. att föreningen, om den meddelar begravningshjälp, består av minst etthundra medlemmar och är i ekonomiskt avseende så anordnad, att den erbjuder full trygghet för sina förbindelser. Meddelar förening kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, är dock nämnda medlemsantal i allmänhet icke tillräckligt för

registrering. I sådant fall måste föreningen bestå av minst femhundra medlemmar, varjämte särskilda, mera stränga villkor måste vara uppfyllda beträffande den ekonomiska verksamhetens anordnande.

Vid 1946 års slut funnos 769 registrerade understödsföreningar, som enligt sina stadgar meddelade kapitalunderstöd (begravningshjälp) eller därjämte även sjukhjälp. I 722 av dessa föreningar var understödet maximerat till 500 kronor, medan i återstående 47 föreningar understödet kunde utgå även med högre belopp. Av föreningarna voro sålunda det stora flertalet begravningskassor i egentlig mening. I föreningarna funnos vid samma tid 936.024 medlemmar, av vilka 558.725 tillhörde gruppen med högst 500 kronors begravningshjälp och 377.299 gruppen med högre kapitalunderstöd. Den av föreningarna utfästa försäkringssumman uppgick till sammanlagt 286.354 154 kronor, fördelad med 147 781 712 kronor på den förra av de nämnda grupperna och med 138.572.442 kronor på den senare.

Förekomsten av olika understödsbelopp inom begravningskassor samt sjuk- och begravningskassor framgår av följande tabell, där medlemsantalet fördelats efter det tillförsäkrade beloppets storlek.

Fördelningen av medlemmarna efter begravningshjälpens storlek (1946).

B e g r a v n i n g s h j ä l p		Begravningskassor	Sjuk- och begravningskassor
	Mindre än 50 kr	1.432	751
	50 "	8.186	1.997
över 50 men	" " 100 "	5.432	1.037
	100 "	70.997	27.897
över 100 " "	" " 200 "	54.504	20.850
	200 "	263.717	43.298
över 200 " "	" " 300 "	10.538	5.112
	300 "	137.165	17.204
över 300 " "	" " 400 "	3.781	797
	400 "	35.770	9.392
över 400 " "	" " 500 "	4.022	21
	500 "	122.012	18.212
över 500 men ej över	1.000 "	53.607	425
över 1.000 " "	" " 2.000 "	15.212	2.168
över 2.000 " "	" " 3.000 "	106	—
	3.000 "	382	—
	Summa	786.863	149.161

Av tabellen inhämtas, att begravningshjälpen utgjorde 200 eller 300 kronor för mer än hälften av medlemmarna samt att även försäkringar å 500 kronor voro ganska talrikt förekommande. Däremot voro endast ett relativt fåtal medlemmar tillförsäkrade högre understöd än 1.000 kronor.

I föreningarnas räkenskaper skiljes i allmänhet icke mellan inkomster och utgifter för rena dödsfallsunderstöd å ena sidan samt andra kapitalunderstöd (såsom blandade liv- och kapitalförsäkringar samt rena livsfallförsäkringar) å den andra. På grund härav kunna några ekonomiska uppgifter icke lämnas rörande den rena

begravningshjälsverksamheten. Nedanstående uppgifter rörande inkomster, utgifter och behållna tillgångar avse därför den samlade kapitalunderstödsverksamheten. Då annat kapitalunderstöd än begravningshjälp förekommer i relativt begränsad omfattning, torde emellertid av uppgifterna ändock framgå storleksordningen av den ekonomiska verksamheten i samband med utgivandet av begravningshjälp.

Summa inkomster år 1946	kr	12.527.608
därav avgifter	„	7.989.048
Summa utgifter år 1946	„	7.045.229
därav för försäkr.-		
fall år 1946	„	4.991.550
Summa behållna		
tillgångar år 1946	„	94.744.704
därav i begravningskassor	„	87.459.058
„ i sjuk- och begravningskassor	„	7.285.646

Av intresse är att få en uppfattning om storleken av föreningarnas förvaltningskostnader. Dessa kostnader förete stora variationer, beroende på olika stora behov i olika slag av kassor men givetvis även på i vilken grad föreningarnas styrelser ha förmåga och vilja att hålla kostnaderna nere. I vissa föreningar, som administreras i nära anslutning till andra sammanslutningar eller företag, varifrån medlemmarna rekryteras, är administrationen ofta helt kostnadsfri eller förenad med endast obetydliga kostnader. Även begravningskassor, som driva verksamhet i nära samband med erkända sjukkassor, uppvisa förhållandevis låga kostnader. I föreningar, som arbeta utan anknytning till andra organisationer, äro förvaltningskostnaderna däremot i regel större. Såsom allmänt omdöme torde emellertid kunna sägas, att föreningarna visa en ganska stor återhållsamhet i förevarande avseende.

Av förefintliga uppgifter för de föreningar, som meddela även annat kapitalunderstöd än ren dödsfallsförsäkring, framgår icke, huru förvaltningskostnaderna fördelat sig på olika slag av understöd. Vill man få en uppfattning om förvaltningskostnadernas storlek får man därför nöja sig med de kostnadssiffror, som avse all kapitalförsäkringsverksamhet. I efterföljande tablå angivas dessa kostnader under år 1946 dels i absoluta tal, dels beräknade per 100 kronors försäkringssumma och i procent av inbetalade avgifter.

Begravningskassor	Förvaltningskostnader		
	Summa	Per 100 kr:s förs.-summa	I % av avgifterna
med högst 500 kr försäkring	555.000 kr	0,49 kr	20,3
„ över 500 „ „	755.000 „	0,44 „	17,3
Sjuk- och begravningskassor:			
med högst 500 kr försäkring	109.000 kr	0,32 „	13,0
„ över 500 „ „	4.800 „	0,16 „	4,8

Förvaltningskostnaderna äro sålunda betydligt större i enbart begravningskassor än i sjuk- och begravningskassor samt högre i kassor med låga understödsbelopp än i övriga kassor. Siffrorna visa även, att särskilt i begravningskassorna en avsevärd del av avgifterna tagas i anspråk för förvaltningsändamål.

Försäkringsbolag

Även om den av understödsföreningarna utövade verksamheten nått en betydande omfattning, är dock denna betydligt mindre än den livförsäkringsverksamhet, som bedrivs av inhemska försäkringsbolag med av Konungen fastställd bolagsordning.

Med avseende å bolagens kapitalförsäkringar skiljer man numera mellan stor försäkring och folkförsäkring. Medan stor försäkring i huvudsak avser att tillgodose försäkringsbehovet bland mera välsituerade, tager folkförsäkringen främst sikte på behovet inom de breda befolkningslagren.

Befintliga statistiska uppgifter medgiva icke en exakt beräkning av det antal personer, som ha sitt dödsfallsskydd tryggt genom försäkring hos försäkringsbolag. Däremot finnas uppgifter rörande antalet och sammanlagda försäkringssumman av i försäkringsbolag tecknade kapitalförsäkringar. Med tillhjälp av dessa uppgifter kunna vissa uppskattningar göras rörande förekomsten av försäkringskydd vid dödsfall. Efterföljande uppgifter äro i huvudsak hämtade ur försäkringsutredningens betänkande med förslag till lag om försäkringsrörelse (S. O. U. 1946: 34) och publikationen Enskilda försäkringsanstalter åren 1943—1946.

År	Ant. försäkr. (i 1000-tal)	Försäkr.-summa (i milj. kr.)	Medelförs.-summa (i kr.)
a) stor försäkring:			
1930	1.043	2.821	2.704
1935	1.221	3.391	2.777
1940	1.320	3.780	2.864
1943	1.441	4.393	3.049
b) folkförsäkring:			
1930	1.260	1.221	969
1935	1.484	1.481	998
1940	1.782	1.860	1.044
1943	2.043	2.231	1.092

Vid utgången av år 1943 uppgick sålunda antalet kapitalförsäkringar i bolagen till 3,48 miljoner, varav 1,44 miljoner tillhörde storförsäkringen och 2,04 miljoner folkförsäkringen. Medelförsäkringssumman utgjorde inom storförsäkringen något över 3.000 kronor, inom folkförsäkringen ej fullt 1 100 kronor och inom bägge försäkringarna tillsammans 1.900 kronor. Antalet tecknade kapitalförsäkringar har efter år 1943 ytterligare stigit och uppgick vid 1946 års slut till 3,9 miljoner med en medelförsäkringssumma av ungefär 2.000 kronor. Dessa medelsummor äro dock beräknade

i förhållande till antalet försäkringar och icke till antalet försäkrade. Eftersom tilläggsförsäkringar finnas till stort antal, äro medelsummorna per försäkrade högre än de angivna. Huru mycket högre de äro kan dock ej sägas, då uppgift om antalet försäkrade personer saknas.

Beträffande bolagens bestånd av kapitalförsäkringar är vidare att märka, att det samma till övervägande del utgöres av försäkringar, som innefatta ett mycket ofullständigt försäkringsskydd vid dödsfall. Detta framgår av vissa uppgifter, som lämnats av den förenämnda försäkringsutredningen i dess betänkande. Enligt dessa uppgifter utgjordes de under februari och mars månader åren 1929, 1934, 1939 och 1942 nytecknade kapitalförsäkringarna — om man bortser från tecknade tilläggsförsäkringar — till 70 à 75 % av blandade liv- och kapitalförsäkringar å vuxna personers liv samt till 20 à 25 % av barnförsäkringar. Beträffande de blandade liv- och kapitalförsäkringarna å vuxna personers liv framgår vidare, att försäkringar med särskilt låg och särskilt hög utbetalningsålder nedgått i antal samt att utbetalningsåldern genomsnittligt sett ökat. Denna ökning har dock under åren 1929—1942 icke varit större än från 54 till 57 år inom storförsäringen och från 50 till 56 år inom folkförsäringen. Beträffande utbetalningsåldern inhämtas vidare, att av de nytecknade försäkringarna 82 % utfalla vid 60 års ålder eller dessförinnan och 93 % vid 65 års ålder eller tidigare. Endast 6 % av försäkringarna utfalla vid högre ålder än 80 år.

Inom bolagen har sedan lång tid tillbaka fortgått en utveckling i riktning mot ett, relativt sett, allt mindre antal rena dödsfallsförsäkringar inom beståndet av kapitalförsäkringar. Detta framgår bl. a. av följande uppställning, som angiver huru stor del av kapitalförsäkringsbeståndet, som under olika år utgjorts av rena dödsfallsförsäkringar (inklusive blandade liv- och kapitalförsäkringar till 90 år).

År	%	År	%
1890	85	1930	27
1900	69	1940	18
1910	54	1946	13
1920	40		

Anförda uppgifter synas således giva vid handen, att bolagen i regel tillförsäkra kapitalunderstöd till högre belopp än begravningshjälp i vanlig mening, att en betydande del av kapitalförsäkringarna utgöres av barnförsäkringar samt att av övriga tecknade kapitalförsäkringar flertalet utgöres av blandade liv- och kapitalförsäkringar utfallande senast i medelåldern eller åren närmast därefter, medan relativt få försäkringar utgöras av rena dödsfallsförsäkringar.

Under år 1948 har ett antal försäkringsbolag i Sverige infört en ny form för livförsäkring, som benämnes gruppörsäkring. Sådan försäkring är en ren dödsfallsförsäkring, som ordnas kollektivt för grupper av arbetare och andra anställda. Det dödsfallsskydd, som därigenom tillkommer de enskilt försäkrade, är betingat av deras anställning eller medlemskap i viss sammanslutning. Varje grupp skall omfatta minst

50 försäkrade under 67 år, och dessa skola utgöra minst 75 % av de till försäkring berättigade under nämnda ålder. Ofta torde försäkringssumman i sådant fall bestämmas till lika belopp för samtliga grupper försäkrade, men vissa variationer äro tillåtna. Försäkringssumman får som regel icke sättas högre än 4.000 kronor.

Enär en försäkring enligt gruppavtal träder ur kraft, om den försäkrade avgår ur tjänst eller utträder ur den förening som ordnat försäkringen, har gruppförsäkringen endast en temporär och villkorlig karaktär. Något livsvarigt dödsfallsskydd kan den således icke anses utgöra.

För täckande av kostnaderna för anskaffning, premieuppbörd och övriga förvaltningsuppgifter äro bolagens försäkringspremier för kapitalförsäkring försedda med förvaltningstillägg. På grund av i huvudsak den mera omfattande kundtjänsten och den lägre medelförsäkringssumman är omkostnadsbelastningen inom folkförsäkringen större än inom stor försäkring. Vad angår den kollektiva gruppförsäkringen möjliggör denna försäkringsform en förenkling av förvaltningsarbetet och därmed tillämpande av lägre premier än den individuella försäkringen.

Begravningshjälp genom åtgärder från det allmännas sida

För att mildra de ekonomiska påfrestningarna i samband med dödsfall ha från det allmännas sida vidtagits åtgärder, syftande såväl till att minska begravningskostnaderna som till att stärka de anhörigas förmåga att bära kostnaderna. Det har härvid i regel varit kommunerna som vidtagit åtgärder av det förstnämnda slaget och staten som svarat för åtgärder av sist angivet slag.

Det vanligaste stödet från kommunernas sida har lämnats i form av nedsättning eller t. o. m. borttagande av avgifterna i samband med en begravning, såsom för gravupp-låtelse, dekorerings och belysning av jordfästningslokal, klockringning och orgelmusik. Några kommuner ha träffat överenskommelser med begravningsentreprenörer om vissa bestämda priser för ett antal olika s. k. standardbegravningar.

Även om staten någon gång — såsom då avliden överlämnats till anatomisk institution (se kungörelse den 22 juni 1932, S. F. S. 1949 nr 571) — direkt bekostar begravningen, består dock, såsom förut sagts, de statliga åtgärderna huvudsakligast i att söka stärka de anhörigas förmåga att bära begravningskostnaderna. I gällande lagar och författningar rörande försäkring för olycksfall i arbete och vissa yrkessjukdomar, ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m. finnas sålunda föreskrifter om begravningshjälp med visst belopp.

Jämlikt *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* (7 §) skall vid olycksfall i arbete, som medfört arbetares död, utgå begravningshjälp med femhundra kronor. Begravningshjälpen skall enligt § 2 i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 950) utbetalas till den, vilken det enligt lag åligger att hava vård om den avlidnes bo. Den utgår i regel oavsett om den omkomnes lik påträffats eller ej. — I *kungörelse den 1 december 1933 angående tillämpning å elever vid anstalter för yrkesutbildning*

av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete stadgas, att elever som åtnjuta undervisning vid vissa anstalter för yrkesutbildning skola anses såsom arbetare enligt olycksfallsförsäkringslagen, ändock att de ej användas till arbete för annans räkning.

Vid dödsfall på grund av sådan yrkessjukdom, som avses i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar, äga de förenämnda bestämmelserna om begravningshjälp jämlikt lagen om olycksfall i arbete motsvarande tillämpning. Det samma gäller enligt

- a) förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;
- b) lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer;
- c) förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;
- d) förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.;
- e) förordningen den 13 april 1940 om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd;
- f) förordningen den 28 juni 1941 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;
- g) kungörelsen den 30 juni 1947 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.

Följande särskilda föreskrifter i de nyssnämnda författningarna eller i anslutning till dem förtjäna uppmärksamhet i förevarande sammanhang. Begravningshjälp, som enligt den vid a) angivna förordningen utgives när däri avsett olycksfall i arbete m. m. förorsakats av krigsåtgärd, skall jämlikt kungörelse den 30 april 1942 om höjning av vissa ersättningar enligt förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall förhöjas med 50 %. Har olycksfall, som avses i de vid b) och e) angivna författningarna, medfört döden, skall, utöver livränta, till den avlidnes efterlevande utgivas, om den skadade var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, ett belopp motsvarande ett års lön, beräknad till tolv gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjöt vid tiden för olycksfallet, dock lägst niotusen och högst trettontusen kronor, och eljest ett belopp av niotusen kronor, dock med avdrag av dels begravningshjälp, som utgives jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock vad som må hava utgivits enligt vissa bestämmelser om kapitalbelopp vid invaliditet. Det belopp som sålunda skall utgivas utöver livränta torde kunna utgå även i vissa fall, då begravningshjälp ej kan utgå, enär dödsfallet icke är tillfredsställande styrkt (se 1 § tredje stycket i den vid b) angivna lagen).

Jämlikt förordningen den 2 juni 1950 om ersättning i anledning av kroppsskada,

ådragen under militärtjänstgöring, utgår vid dödsfall till följd av skada eller sjukdom, som är ådragen under tjänstgöringen, begravningshjälp med 500 kronor.

I fråga om åtgärder från statens sida må även nämnas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juni 1944, nr 438, anhöll om en allsidig utredning, huruvida och på vad sätt man kunde åstadkomma ett förbilligande av begravningskostnaderna, samt att Kungl. Maj:t i anledning härav den 12 januari 1946 uppdrog åt statens priskontrollnämnd att verkställa den av riksdagen begärda utredningen samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag till vilka utredningen kunde föranleda. Socialvårdskommittén har så länge som möjligt avvaktat de förslag, vilka sålunda skulle kunna väntas från priskontrollnämnden. Då emellertid nämndens utredning icke synes kunna föreligga färdig förrän tidigast hösten 1951 och då vidare nämnden i skrivelse till kommittén den 7 februari 1951 meddelat, att den icke kommer att framlägga några direkta förslag till åtgärder för att nedbringa begravningskostnaderna, har socialvårdskommittén ansett sig utan ytterligare dröjsmål böra slutföra sitt arbete beträffande begravningshjälp.

I detta sammanhang må slutligen nämnas att 1942 års försäkringsutredning i sitt betänkande med förslag till lag om försäkringsrörelse m. m., del II (S. O. U. 1946: 34), sid. 140—142, ifrågasatt införande av obligatorisk försäkring för dödsfall. I anledning härav uttalade föredragande statsrådet i proposition nr 50 till 1948 års riksdag (sid. 200) bl. a., att tanken på tillskapande genom det allmännas förmedling av ett ekonomiskt dödsfallsskydd omfattande hela svenska folket erbjöde stort intresse samt att en sådan anordning otvivelaktigt skulle utgöra en värdefull komplettering till den allmänna folkpensioneringen. Föredraganden erinrade om, att flera stora organisationer tagit initiativ till bildande av lokala begravningsföreningar i syfte att förbilliga begravningskostnaderna, samt framhöll, att den utveckling, som ägde rum på detta område, också erbjöde stort intresse för frågan om en obligatorisk dödsfallsförsäkring.

I betänkande rörande försäkringsväsendet (S. O. U. 1949: 25, sid. 140 och 141) har jämväl 1945 års försäkringsutredning berört frågan om obligatorisk dödsfallsförsäkring.

Begravningshjälp såsom löneförmån

Enligt statens allmänna avlöningsreglemente (S. F. S. 1948: 436 och 1949: 321) utgår begravningshjälp med ett grundbelopp av femhundra kronor. Efterlämnar tjänsteman anhöriga, vilka äro berättigade till familjepension, som utgår på grund av tjänsten, skall dock, där tjänstemannens månadslön överstiger familjepensionen för månad, begravningshjälpen förhöjas med ett belopp, motsvarande skillnaden. Dessutom kan i vissa fall ersättning utgå för kostnaderna för transport av den avlidne. I begravningshjälpen skall den vid dödsfall till följd av olycksfall i arbete enligt allmän lag eller särskild författning utgående begravningshjälpen anses inbegripen. Begravningshjälp enligt statens allmänna avlöningsreglemente tillkommer dödsboet efter

tjänsteman, som vid sin död var underkastad reglementet och ej var aspirant eller extra tjänsteman med mindre än sex anställningsmånader. Begravningshjälpen ingår ej bland de förmåner, ifråga om vilka tjänsteman är pliktig underkasta sig ändring i gällande bestämmelser.

Föreskrifter av ungefär samma innehåll som bestämmelserna om begravningshjälp i statens allmänna avlöningsreglemente finnas i *avlöningsreglemente för folkskolan* (S. F. S. 1948: 437 och 1949: 326), *avlöningsreglemente för kyrkomusiker* (S. F. S. 1950: 385), *avlöningsreglemente för övningslärare* (S. F. S. 1950: 386), kungörelse den 30 juni 1947 med *vissa avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statens krisorgan* (S. F. S. 1947: 540 och 1948: 584) samt *1947 års avlöningsreglemente för riksdagens verk*.

I kollektivavtal, som ingåtts mellan statliga verk och inrättningar samt arbetstagare hos dem torde begravningshjälp regelmässigt ingå bland förmånerna för de anställda.

I enlighet med skilda överenskommelser, som träffats mellan Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet å ena sidan samt å andra sidan förbund, representerande hos landskommuner, landsting och städer anställda ha i tjänstereglementen och kollektivavtal för de anställda i allmänhet intagits föreskrifter om begravningshjälp med fyrahundra eller femhundra kronor.

Även i anställningsavtal mellan enskilda företagare och hos dem anställda torde det förekomma att begravningshjälp ingår bland löneförmånerna. Detta är dock sällsynt, i varje fall då kollektivavtal föreligger.

Då värnpliktig avlider under värnpliktstjänstgöring utgår enligt 27 § kungörelse den 21 december 1945 om värnpliktsavlöning (S. F. S. 1951: 380) begravningshjälp till hans dödsbo med 500 kronor.

Begravningsverksamhet

Begravning ombesörjes i Sverige dels av enskilda företagare, begravningsentreprenörer, dels av begravningsföreningar.

Enligt en från sakkunnigt håll i oktober 1950 gjord uppskattning¹ uppgår antalet begravningsentreprenörer i landet till omkring 460, av vilka omkring 370 äro anslutna till Sveriges Begravningsentreprenörers Förbund, vilket omfattar flertalet av de största entreprenörerna. Utom förbundet stå dels ett 30-tal privata byråer, dels 19 st. framförligt 1947 och senare år bildade begravningsföreningar samt eldbegängelserörelsens begravningsbyråer, vilka senare dock åtminstone på sina håll synas samverka med begravningsföreningarna. Nämnade föreningar ha tillkommit på initiativ av folkrörelserna och stå på kooperativ grund. År 1946 utsände ett fåtal då nybildade föreningar ett upprop till ett stort antal organisationer med vädjan om initiativ för bildandet av nya föreningar. Följande riksorganisationer rekommenderade de till dem anslutna organisationerna att medverka till en förändring av kostnader och sedvänjor inom

¹ Artikel av S. Janander, Kooperatören häfte nr 20, 1950.

begravningsväsendet genom att deltaga i bildandet av nya begravningsföreningar samt på allt sätt stödja redan befintliga sådana: Kooperativa Förbundet, Svenska Sjuk-kasseförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Eldbegängelseföreningen, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Hyresgästernas Riksförbund och Sveriges Nykterhetssällskaps Representantförsamling.

Omfattningen av begravningsbyråernas verksamhet är mycket skiftande. Under år 1949 hade ingen av de nyssnämnda 19 föreningarna färre än 100 uppdrag och i regel var antalet flerdubbelt större. De privata byråerna däremot hade i mycket stor omfattning (43 %) högst 50 uppdrag, och ej mindre än 65 % hade högst 100 uppdrag. Innehavarna av det stora antalet små byråer torde driva desamma som en bisysselsättning, ofta å mindre orter. Såväl de större privata byråerna som föreningarna äro i regel verksamma i en större stad. Enligt uppgift från sekreteraren i det organ (utskott), genom vilket begravningsföreningarna pläga bedriva viss samverkan, ombesörja dessa i genomsnitt 30 % av alla begravingar i resp. städer, därvid oräknat uppdrag vid dödsfall inom kringliggande områden.

Begravningsföreningarnas ifrågavarande utskott plägar årligen lämna en berättelse angående verksamhetens utveckling m. m. Ur den berättelse för 1949, som avgavs i juli 1950, må följande uttalanden om denna föreningsrörelses framtid citeras:

”Som utskottet rapporterade vid fjolårets konferens kan man med nuvarande verksamhetsform och med hänsyn till befolkningsunderlaget icke räkna med mer än i stort sett 25 begravningsföreningar i landet, varför det är naturligt att nybildningen icke sker i samma takt som tidigare. Utskottets sekreterare har vid olika tillfällen föreslagit representanter för folkrörelserna, främst konsumtionsföreningarna, att ta initiativ till en begravningsförening i vissa återstående större städer.

De resultat, som begravningsföreningarna redovisa för 1949, visa att rörelsen börjat stabiliseras. De föreningar, som verkat en tid, behöva icke längre ha omedelbara bekymmer för sin ekonomi. Detta jämte andra omständigheter gör, att frågan om den fortsatta utvecklingen tvingar sig på oss. Trots sporadiska överläggningar och mindre försök att vidga verksamheten att omfatta även omkringliggande bygder, ha vi ännu icke funnit formerna för en sådan utveckling. Utskottet ser därför denna fråga, att låta begravningsföreningarna även vara befolkningen på mindre orter till gagn utan att ge avkall på sunda ekonomiska principer, vara vårt för närvarande största problem.”

III. BEHOVET AV BEGRAVNINGSHJÄLP SÅSOM SOCIALFÖRSÄKRINGSFÖRMÅN

Av den föregående redogörelsen framgår, att begravningshjälp i olika former visserligen förekommer i betydande utsträckning i vårt land, men att det vid ett stort antal dödsfall dock icke alls utgår någon begravningshjälp eller ock utgår otillräcklig sådan hjälp. Då det torde vara uppenbart, att allmänt behov av ekonomiskt dödsfallskydd, i första hand avseende de direkta begravningskostnaderna, föreligger, kunna alltså de nuvarande förhållandena i vårt land i förevarande hänseende icke anses vara ur social synpunkt tillfredsställande. Är det då tänkbart, att ett socialt tillfredsställande dödsfallskydd kan uppbyggas på det beståendes grund?

Vad först angår *understödsföreningar*, som meddela kapitalunderstöd (begravningshjälp), omfattade dessa år 1946 c:a 936.000 medlemmar med en sammanlagd försäkringssumma av i runt tal 286 miljoner kronor och en medelförsäkringssumma av något över 300 kronor. Endast för 23 % av dessa medlemmar uppgick dock begravningshjälpen till 500 kronor eller högre belopp. Då man såsom framgår av det följande synes böra utgå ifrån, att en begravningshjälp av 500 kronor motsvarar ett minimibehov vid vuxen persons död, var sålunda den tillförsäkrade begravningshjälpen otillräcklig för det övervägande flertalet medlemmar i föreningarna.

Att få till stånd en höjning av begravningshjälpen för alla underförsäkrade medlemmar vore givetvis önskvärt men torde icke vara möjligt. En sådan höjning skulle förutsätta, att medlemsavgifterna ökades med belopp, som motsvarade de ökade riskerna för föreningarna, eller att föreningarnas försäkringsfonder medgåve en önskad höjning. Några överskottsfonder att disponera för sådant ändamål finnas emellertid icke i allmänhet i föreningarna. Och att genomföra en avgiftshöjning i den omfattning, som vid avsaknad av överskottsmedel vore nödvändig, skulle säkerligen möta stora svårigheter och knappast få önskad effekt. Särskilt för föreningarnas äldre medlemmar skulle höjningen bli så betydande, att medlemmarna i många fall hellre utträdde ur sina föreningar än betalade de högre avgifterna.

Vad angår de försäkrades antal i understödsföreningarna kan visserligen en medlemsnumerär av över 900.000 synas imponerande, särskilt om man betraktar, att den tillkommit genom frivillig anslutning. Sättes medlemsantalet i relation till befolkningssiffran, blir dock resultatet mindre lysande. Det nämnda antalet motsvarar nämligen endast ungefär $\frac{1}{5}$ av den vuxna befolkningen i riket. Någon mera betydande ökning av föreningarnas medlemsbestånd genom nyrekrytering synes knappast heller

vara att räkna med, i vart fall icke under den närmaste framtiden. F. n. synas förhållandena i många föreningar gestalta sig så, att anslutningen av nya medlemmar är tämligen liten, ofta icke större än att den nått och jämnt täcker den årliga avgången av medlemmar. Kunde en omorganisation i riktning mot större organ komma till stånd, skulle en större anslutning möjligen kunna ernås. Att nyrekryteringen på detta sätt skulle komma att öka i en omfattning, som vore önskvärd, torde dock icke kunna förväntas. Redan nu finnas föreningar med stort medlemsantal och med hela landet till verksamhetsområde, men icke heller dessa föreningar uppvisa f. n. någon mera betydande medlemsökning. För övrigt synes erfarenheten visa, att föreningarna icke ha något större intresse för sammanslagning.

Orsakerna till att begravningshjälpsförsäkringen i understödsföreningarna, i motsats till sjukförsäkringen i de erkända sjukkassorna, icke kunnat uppvisa någon större medlemsökning torde vara flera. En anledning torde vara begravningshjälpsförsäkringens avskiljande från den statsunderstödda sjukförsäkringen, en annan den stora omfattningen av försäkringsbolagens livförsäkringsverksamhet samt att allmänheten anser detta försäkringsskydd tillfyllest, oaktat detsamma oftast icke innefattar ett fullständigt dödsfallsskydd. En omständighet, som i detta hänseende åtminstone för de större understödsföreningarna har betydelse, är det i understödsföreningslagen stadgade förbudet för understödsförening att driva affärsmässig försäkringsrörelse, vilket bl. a. innebär, att understödsförening icke får använda sig av heltidsanställda medlemsanskaffare och ej får utgiva anskaffningsprovision annat än med jämförelsevis små belopp.

Även om statsbidrag utginge till understödsföreningarna för förbilligande av begravningshjälpsavgifterna, skulle detta sannolikt icke medföra erforderlig medlemsökning. I detta avseende torde vara tillräckligt att hänvisa till den frivilliga sjukförsäkringen, som trots att förhållandevis stora statsbidrag utgå till densamma, icke uppnått en tillräckligt stor anslutning bl. a. från de befolkningsgrupper, som socialt sett ha det största behovet av att vara sjukförsäkrade. Då denna försäkring, som lämnar skydd mot mera överhängande risker, icke kunnat vinna en önskvärd anslutning, torde vara tämligen klart, att ett statsbidrag icke kan medföra tillräcklig effekt beträffande en begravningshjälpsförsäkring, som avser att täcka risker på mera lång sikt.

Icke heller beträffande *den affärsmässiga försäkringsverksamheten* synes man kunna räkna med, att den i en nära framtid skall komma att omfatta rena dödsfallsförsäkringar i sådan omfattning, att befolkningens behov av dödsfallsskydd skall kunna anses fyllt. Av den tidigare lämnade översikten över försäkringsbolagens verksamhet framgår, att försäkringsbeståndet i dessa till övervägande del består av kapitalförsäkringar, vilka utfalla senast vid uppnående av viss levnadsålder och sålunda icke innefatta något livsvarigt försäkringsskydd. Endast till en mycket liten del utgöras försäkringarna av rena dödsfallsförsäkringar. Huru förhållandena i detta avseende kunna komma att te sig i framtiden är givetvis icke möjligt att förutsäga. En kraftig ökning av den rena begravningshjälpsförsäkringen torde dock förutsätta en i väsentlig grad ändrad inriktning av bolagens akquisitionsverksamhet.

Vid bedömandet av den föreliggande frågan bör hänsyn även tagas till kostnadsfrågan för de försäkrade. Vare sig försäkringen tecknas i en understödsförening eller i ett försäkringsbolag måste avgifterna vara beräknade så att de även förslå att täcka de mot försäkringarna svarande förvaltningskostnaderna. De avgiftstillägg, som för detta ändamål måste upptagas, representera en ganska avsevärd del av de totala avgifterna. Förvaltningskostnaderna uppgingo i begravningskassorna, såsom framgår av den tidigare redogörelsen, år 1946 till 17 à 20 % av avgifterna. Även i försäkringsbolagen äro förvaltningskostnaderna avsevärda. I 1942 års försäkringsutredningsförenämnda betänkande framhålles, att förvaltningskostnaderna om möjligt böra begränsas till vad som erfordras för försäkringsbeloppens utbetalande. Att i privata, självförsörjande organisationer nedbringa förvaltningskostnaderna i sådan grad torde emellertid ligga utom möjligheternas gräns.

Vad det dödsfallsskydd av icke försäkringsmässig natur beträffar, som lämnas eller kan beräknas komma att lämnas genom *åtgärder från det allmännas sida* samt genom att begravningshjälp i vissa fall ingår bland de anställdas *löneförmåner*, må framhållas, att detta skydd antingen endast avser vissa kostnader i samband med ett dödsfall eller också allenast får tillämpning å ett förhållandevis litet antal av de dödsfall som inträffa.

Av det ovan anförda framgår, att det icke torde vara tänkbart att på det bestående grund uppbygga ett socialt tillfredsställande ekonomiskt skydd vid dödsfall för hela folket. Den enda möjliga lösningen synes därför vara att upprätta en särskild begravningshjälpverksamhet, som omfattar hela befolkningen. I likhet med folkpensioneringen och den allmänna sjukförsäkringen bör denna givas obligatorisk karaktär. En sådan lösning står också i överensstämmelse med en vid internationella arbetskonferensen i Filadelfia år 1944 antagen rekommendation av åtgärder för ekonomisk trygghet, i vilken bl. a. uttalas, att när en försäkrad, hans maka eller av honom försörjt barn avlider, från socialförsäkringen bör utgå ett särskilt kontantbidrag till täckande av de kostnader, som uppstå i samband med begravningen. Såsom tidigare angivits har införandet av obligatoriskt dödsfallsskydd i socialförsäkringen ifrågasatts av 1942 års försäkringsutredning och berörts även av 1945 års försäkringsutredning.

Socialvårdskommittén tvekar sålunda icke att uttala, att den svenska socialförsäkringen bör kompletteras med obligatorisk begravningshjälpförsäkring. En förutsättning för en dylik försäkrings genomförande bör dock vara, att visst bidrag av statsmedel kan lämnas. Så länge medborgare med mycket små inkomster själva skola genom avgifter bestrída hela omkostnaderna för sin försäkring bör det såsom nu få vara den enskildes ensak om han vill taga försäkring för ändamålet. På grund av det rådande statsfinansiella läget är det därför nödvändigt att ännu en tid uppskjuta förverkligandet av det förslag till obligatorisk begravningshjälpförsäkring, som kommittén i det följande framlägger. I första hand måste behovet av en obligatorisk och allmän sjukförsäkring tillgodoses. Först när så kan ske bör begravningshjälpförsäkringens genomförande aktualiseras.

IV. UTFORMNINGEN AV EN ALLMÄN BEGRAVNINGSHJÄLP

Organisation

Begravningshjälpverksamhet kan organiseras på olika sätt. Man kan välja den rena understödslinjen och sålunda utgiva begravningshjälp utan förutgången avgiftsbetalning. Understödet skulle i så fall utgå till alla utan behovsprövning eller eventuellt med tillämpande av viss ekonomisk behovsgräns. En sådan anordning skulle bli en motsvarighet till den kontanta bidragsverksamhet vid barnsbröd, som socialvårdskommittén föreslagit i sitt betänkande angående moderskapsbidrag (S. O. U. 1946: 23), eller den som redan nu förekommer i form av utgivande av moderskapspenning. Men man kan även välja försäkringslinjen och sålunda förbinda rätten till begravningshjälp med skyldighet att betala avgifter. Av dessa bägge alternativ synes det senare avgjort vara att föredraga. För allmänheten skulle det helt säkert framstå såsom ganska naturligt och självklart att erlagga avgift för en förmån av ifrågavarande slag. Genom att följa försäkringslinjen skulle man även ernå överensstämmelse i fråga om verksamhetens anordnande med folkpensioneringen och den allmänna sjukförsäkringen, vilket bl. a. ur samordningssynpunkt synes värdefullt. På grund av att avgiften för en livsvarig dödsfallsförsäkring av den storlek här kan ifrågakomma är förhållandevis låg, torde införande av avgiftsplikt för erhållande av begravningshjälp icke behöva medföra någon mera kännbar ökning av avgifterna till socialförsäkringen, under förutsättning att ett icke alltför ringa statsbidrag utgår till försäkringen. Socialvårdskommittén föreslår sålunda att kostnaderna för försäkringen bestridas delvis genom avgifter och delvis genom statsbidrag.

För att en förmån, som utgår i form av begravningshjälp, skall bli till avsedd nytta, bör den utbetalas redan kort tid efter dödsfallet. I begravningskassornas stadgar förekommer därför ofta en bestämmelse, att begravningshjälpen skall utbetalas på anfordran senast en vecka efter dödsfallet till den avlidnes närmaste anförvant, som ombesörjer begravningen.

För att en snabb utbetalning skall vara möjlig i en begravningshjälpförsäkring, bör denna äga tillgång till lokala organ, som pröva rätten till begravningshjälp och utbetala denna. En sådan ordning förutsätter emellertid icke, att särskilda lokala begravningskassor bildas eller att begravningshjälp införes såsom en prestation i de allmänna sjukkassorna. Sådan lösning av organisationsfrågan vore av flera skäl icke heller lämplig. Dels skulle nämligen organisationen i så fall bli onödigt omfattande och vid-

lyftig, dels skulle verksamheten få ordnas efter strängt försäkringstekniska principer beträffande avgifter och fondbildning, vilket skulle medföra en både tyngande och dyrbar administration och dessutom leda till ett icke önskvärt uppsamlande av fonder.

De nämnda olägenheterna skulle till viss del förefinnas, även om försäkringen organiserades i större enheter av samma omfattning som centralsjukkassorna eller inordnades i dessa kassors verksamhet såsom en särskild försäkringsgren vid sidan av sjukförsäkringen. Även i sådant fall skulle icke kunna undvikas, att verksamheten finge anordnas enligt försäkringstekniska grunder i varje särskild kassa. Ett sätt vore visserligen att låta centralsjukkassorna bli bärare av begravningshjälpsförsäkringen och att återförsäkra risken i en hela landet omfattande återförsäkringskassa. Härvid skulle försäkringen kunna ordnas efter tekniskt enklare grunder. Premiereservbildning skulle sålunda ej behöva förekomma utan fondbildning bli erforderlig endast i mindre omfattning, nämligen för att tillgodose det växande medelsbehov, som kan beräknas uppkomma till följd av medelålderns stegring och den därmed sammanhängande ökningen av antalet dödsfall. Avgifterna skulle inbetalas till centralsjukkassorna, lämpligen tillsammans med sjukförsäkringsavgifterna, och lokalsjukkassorna tjänstgöra såsom utredande och utbetalande organ. Även mot ett sådant system kan emellertid göras den erinringen, att förvaltningen måste bli omfattande och tyngande.

En annan lösning vore, att det bildas en helt fristående begravningskassa för hela landet, som skall vara bärare av försäkringen och som har sjukkassor såsom lokala organ för verksamhetens handhavande. Även om ett sådant system skulle bli något enklare än de ovan diskuterade, skulle dock även i detta förvaltningskostnaderna bli onödigt stora. Dessutom skulle man få bilda och upprätthålla en särskild förening, vilken skulle utrustas med styrelse och ombudsårsamling.

Vid överbägandet av olika tänkbara lösningar av organisationsfrågan vill det synas, som om den enklaste anordningen vore att låta redan befintligt statligt organ ansvara för försäkringen och dess handhavande. Det ämbetsverk, som härvid närmast synes kunna ifrågakomma, är tillsynsmyndigheten för de allmänna sjukkassorna, pensionsstyrelsen, vars nuvarande arbetsuppgifter äro sådana att deras utökande med en statlig begravningshjälpsverksamhet framstår såsom både naturligt och lämpligt. Vid en sådan organisation ligger det nära till hands att tänka sig, att avgiftsbetalningen samordnas med avgiftsbetalningen till folkpensioneringen. Socialvårdskommittén har stannat för att föreslå en sådan ordning.

Såsom lokala utbetalningsorgan kunna de allmänna lokalsjukkassorna med fördel användas. Till dem skulle sålunda allmänheten i första hand ha att vända sig i alla ärenden rörande allmän begravningshjälp. Medel till begravningshjälpsutgifterna skulle kassorna erhålla efter rekvisition hos pensionsstyrelsen. En gång årligen, eventuellt kvartalsvis, skulle kassorna till pensionsstyrelsen avgiva redovisning rörande verksamheten under redovisningsperioden. För sitt biträde vid handhavandet av verksamheten skulle kassorna erhålla vederlag som utbetalas av pensionsstyrelsen enligt grunder, som fastställts av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till den enkla beskaffenheten av den föreslagna verksamheten torde den

nya arbetsuppgiften för kassorna icke bli särskilt betungande. Den skulle huvudsakligen bestå i att pröva rätten till begravningshjälp och att utbetala denna, bokföra gjorda utbetalningar, avgiva redovisningar till pensionsstyrelsen och göra medelsrekvisitioner. Något särskilt register över de begravningshjälpsförsäkrade skulle ej behöva föras av kassorna. Såsom försäkringen konstruerats, torde i regel samtliga uppgifter, som erfordras för utbetalningarna, kunna hämtas i det register över sjukförsäkrade, som måste finnas hos kassorna.

Liksom i folkpensioneringen och den allmänna sjukförsäkringen skulle individuell bokföring av avgifterna ej ske och rätten till begravningshjälp sålunda ej vara beroende av att avgift erlagts.

Man kan givetvis även överväga, att rätten till begravningshjälp prövas av vederbörande sjukkasse medan utbetalningen därav sker centralt genom pensionsstyrelsens försorg. Sjukkassan skulle då ha att insända sitt beslut om begravningshjälp till pensionsstyrelsen, som snarast möjligt verkställde utbetalning. Vid ett sådant system skulle sjukkassornas bokföring ej behöva belastas med begravningshjälpsutbetalningar och pensionsstyrelsen skulle kunna beredas möjlighet att i fall, då folkpensionär avlidit och pension av någon anledning oriktigt kommit att utbetalas för tid efter döds månaden, från begravningshjälpen avdraga vad som sålunda utbetalats för mycket. En central kontroll av rätten till begravningshjälp skulle vidare kunna ske innan utbetalningen verkställdes. Genom en sådan kontroll skulle bl. a. effektivt kunna hindras att begravningshjälp utbetalas mer än en gång för ett och samma dödsfall, något som eljest är tänkbart om den avlidne av misstag varit mantalsskriven på mer än en ort.

Trots nu angivna fördelar föreslås ej centraliserad utbetalning, enär det vid sådan utbetalning ej är möjligt ernå den snabbhet och smidighet som oundgängligen kräves för att begravningshjälpen skall kunna bli till avsedd nytta.

Försäkringens omfattning

Av det föregående har framgått, att en av staten anordnad försäkring för meddelande av begravningshjälp bör vara obligatorisk och allmän. Härav behöver dock ej följä, att alla som äro bosatta eller eljest vistas i Sverige skola vara omfattade av försäkringen och berättigade till begravningshjälp. Liksom inom folkpensioneringen och den nya sjukförsäkringen kan det vara befogat att i vissa avseenden begränsa försäkringens omfattning. Vid bedömandet av denna fråga bör man taga hänsyn till försäkringens karaktär men även till omständigheter av praktisk natur, i främsta rummet försäkringens samordning med socialförsäkringen i övrigt.

Lagen om folkpensionering begränsar rätten till folkpension till att avse i riket mantalsskrivna svenska medborgare som fyllt 16 år.

Enligt lagen om allmän sjukförsäkring skall i riket bosatt svensk medborgare ävensom varje person, som utan att vara svensk medborgare är bosatt och mantalsskriven i riket, vara sjukförsäkrad genom medlemskap i allmän sjukkasse fr. o. m. ingången av kalendermånaden näst efter den, varunder han fyllt 16 år. Försäkringsplikt åvilar

dock icke gift kvinna, vars man är försäkringspliktig, såframt makarna sammanleva och hennes årsinkomst av förvärvsarbete ej uppgår till 1.000 kronor. Icke heller barn under 16 år är enligt lagen försäkringspliktigt. Beträffande såväl nämnda hustrur som barn gäller dock, att de skola vara omfattade av försäkringen såsom familjemedlemmar. Helt undantagna från försäkringen äro endast följande kategorier, nämligen de som vårdas på sjukvårdsanstalt under minst 730 dagar i följd, vilka skola undantagas så länge vården därefter pågår, vidare de som äro omhändertagna å anstalt för obildbara sinnesslöa, vidare de som äro intagna å fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt för tid som kan antagas komma att omfatta minst två år samt slutligen de som äro sjukförsäkrade enligt utländsk lag, i den mån de genom särskilt beslut blivit undantagna.

Bedömes omfattningen med hänsyn till den föreskrivna försäkringsplikten, är sålunda kretsen av de försäkrade större inom folkpensioneringen än inom den allmänna sjukförsäkringen. Förhållandet blir däremot det motsatta, om man inom sjukförsäkringen även medräknar familjeförsäkrade hustrur och barn.

I första hand uppställer sig här frågan, om för delaktighet i begravningshjälpsförsäkringen skall, liksom inom folkpensioneringen, fordras mantalsskrivning inom riket eller om, på samma sätt som inom den allmänna sjukförsäkringen, det skall räcka med att vederbörande därstädes har fast bostad. Övervägande skäl synas tala för att rätten till begravningshjälp endast skall avse i riket mantalsskrivna personer. Redan försäkringens karaktär synes motivera, att endast sådana personer omfattas av försäkringen, som vunnit en så fast anknytning till det svenska samhället, att de blivit mantalsskrivna. I riskavseende företer också begravningshjälpsförsäkringen sådan överensstämmelse med folkpensioneringen, att de villkor för delaktighet som uppställts för denna även böra gälla beträffande begravningshjälpsförsäkringen.

I ett avseende bör emellertid avvikelse ske från fordran på mantalsskrivning nämligen beträffande barn, som avlidit, innan det hunnit mantalsskrivas. Skall försäkringen, som i det följande föreslås, omfatta ett barn, som fötts den 1 november och avlidit redan kort tid efter nästkommande års ingång, synes försäkringen även böra omfatta t. ex. barn, som fötts den 2 eller 3 november och för den skull ej mantalsskrivits för det kommande året samt avlidit vid samma eller högre ålder än det förstnämnda barnet men innan nästa mantalsår gått in, d. v. s. vid en ålder av högst närmare 14 månader. Det bör därför stadgas, att begravningshjälp i dylika fall må utgå så snart barnet är kyrkobokfört i riket.

Nästa fråga är, om begravningshjälpsförsäkringen skall omfatta endast svenska medborgare eller, såsom den nya sjukförsäkringen, även inbegripa utländska medborgare, som äro mantalsskrivna i riket. Även om det ur social synpunkt vore önskvärt att på denna punkt följa sjukförsäkringens regler, synes dock på grund av flera omständigheter en begränsning av tillhörigheten böra ske. I den föreslagna försäkringen skall rätten till begravningshjälp motsvaras av en skyldighet för de försäkrade att betala avgifter. Så länge en utlänning icke erhållit svenskt medborgarskap, föreligger uppenbarligen alltid viss sannolikhet för att han skall avflytta från Sverige. Detta

medför, att en tillförsäkrad begravningshjälp för honom ej alltid har samma värde som för andra försäkrade, vilka förutsättas komma att stanna i Sverige. Visserligen medför en avflyttning ur landet, att avgiftsplikten upphör. Men har i sådant fall avgift erlagts under någon längre tid, måste det för den avflyttade framstå obilligt att rätten till begravningshjälp upphör. Att låta från Sverige avflyttade personer kvarstå i försäkringen synes å andra sidan av olika skäl icke vara möjligt. Begravningshjälpförsäkringen synes således, i likhet med folkpensioneringen, icke böra omfatta andra än svenska medborgare. Kungl. Maj:t bör dock äga möjlighet att genom avtal med främmande makt utsträcka tillträdet till försäkringen med avseende å medborgare i denna som äro bosatta här i riket.

Vad angår de ovan angivna kategorierna på anstalt intagna m. fl., vilka undantagits från den allmänna sjukförsäkringen, har såsom skäl härför anförts, att de icke hava något behov av att vara sjukförsäkrade. Något dylikt skäl torde knappast finnas för deras undantagande även från begravningshjälpförsäkringen. Liksom de i princip äro berättigade till folkpension, om de äro mantalsskrivna svenska medborgare och hava fyllt 16 år, böra de sålunda även vara tillförsäkrade begravningshjälp.

Det synes utan vidare klart, att delaktigheten i en allmän begravningshjälpförsäkring i princip icke bör göras beroende av levnadsåldern. Försäkringen bör sålunda omfatta även dem som icke fyllt 16 år. Vidare bör rätten till begravningshjälp kvarstå även efter det folkpension börjat utgå, vare sig detta skett vid 67 års ålder eller tidigare. Försäkringen bör med andra ord vara livsvarig för alla. En försäkring med sådan utsträckning behöver emellertid ej hindra, att avgiftsplikten begränsas till endast den aktiva delen av livet samt att begravningshjälpens storlek göres beroende av åldern vid dödsfallet. Såsom förut nämnts bör avgiftsbetalningen samordnas med avgiftsbetalningen till folkpensioneringen, vilket bl. a. innebär, att avgiftsplikt inträder vid fyllda 18 år och upphör då folkpension börjat utgå samt avgift av eljest avgiftspliktig person ej erlägges för år, för vilket den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten ej uppgår till 1.200 kronor (se närmare sid. 37).

Därest begravningshjälpförsäkringen gives den nu föreslagna omfattningen, kommer den att omsluta samma kategorier medborgare som folkpensioneringen och dessutom dem som icke fyllt 16 år. Man kan också uttrycka saken så, att försäkringen kommer att omfatta alla enligt den nya sjukförsäkringslagen försäkrade, vilka äro svenska medborgare och mantalsskrivna inom riket samt dessutom de på vissa anstalter intagna m. fl., vilka äro undantagna från sjukförsäkringen. Genom att giva försäkringen en sådan omfattning vinnas praktiska fördelar i två viktiga avseenden. Dels möjliggöres en samordning med folkpensioneringen i sådant avseende, att avgifterna kunna uppbäras tillsammans med folkpensionsavgifterna, dels skapas förutsättningar för de allmänna sjukkassorna att för försäkringen handha alla utbetalningar av begravningshjälp.

Av vad tidigare sagts framgår, att genom åtgärder från det allmännas sida samt på grund av försäkring eller andra åtgärder av enskild natur begravningshjälp redan nu utgår i ett icke obetydligt antal fall. Att från en allmän försäkring undantaga

sådana fall, där begravningshjälp redan finnes tillförsäkrad genom åtgärd av enskild natur, skulle föranleda stora administrativa svårigheter och torde för övrigt i många fall ej vara motiverat, då en allmän försäkring knappast kan komma att avse annat än täckandet av ett minimibehov.

Annorlunda ter sig givetvis förhållandet ifråga om de fall, då begravningshjälp redan nu utgår till följd av åtgärder från det allmännas sida. Det torde åtminstone i regel knappast kunna anses tillfredsställande att begravningshjälp av sistnämnda slag och allmän begravningshjälp utgå i full utsträckning. Även i dessa fall tala dock starka skäl av administrativ natur för att något undantag ifråga om den allmänna begravningshjälpen ej bör göras. Denna hjälp synes därför böra utgå i vanlig ordning. Den anpassning som bör ske efter de förändrade förhållanden som inträda vid införandet av allmän begravningshjälp, bör åstadkommas genom att erforderlig ändring vidtages beträffande annan begravningshjälp.

Nu angivna spörsmål rörande sammanträffande av begravningshjälpsförmåner i fall, då förmåner utgå till följd av åtgärd från det allmännas sida, synas böra bli föremål för överväganden i särskild ordning.

Begravningshjälpens storlek

Då det gäller att bedöma, huru stort belopp som bör utgå i en allmän och obligatorisk försäkring, måste man först göra klart för sig, vilka kostnader försäkringsbeloppet bör täcka.

Enligt 1942 års försäkringsutredning bör en obligatorisk försäkring för dödsfall närmast avse begravningskostnader, men till sin storlek avvägas så att den för de breda lagren även kan bli till viss hjälp att övervinna de närmaste anpassningssvårigheterna efter ett dödsfall i familjen, framför allt då familjeförsörjaren fallit ifrån. Försäkringssumman bör enligt försäkringsutredningen icke differentieras med hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning utan endast med hänsyn till den avlidnes ålder. Såsom exempel nämner utredningen ett belopp av 500 kronor vid dödsfall mellan 18 och 67 år samt 300 kronor vid dödsfall mellan 1—18 år och fr. o. m. 67 års ålder. Vid dödsfall under första levnadsåret skulle begravningshjälp ej utgå.

Jämväl 1945 års försäkringsutredning har något berört frågan om försäkringsbeloppets storlek i en obligatorisk dödsfallsförsäkring. I utredningens principbetänkande rörande försäkringsväsendet uttalar utredningen sålunda, att den genomsnittliga försäkringssumman i 1946 års anskaffning för de fem bolag, som då drevo folkförsäkring, översteg 2.000 kronor, samt att det belopp, som erfordrades för att täcka begravningskostnad och därmed jämförliga kostnader, torde uppgå till blott en bråkdel av den genomsnittliga nyanskaffningssumman inom folkförsäkringen.

Det synes uppenbart, att försäkringsbeloppet i en allmän och obligatorisk begravningshjälpsförsäkring icke bör vara högre än att det i varje enskilt fall alltid kan anses behövt för täckande av skäliga utgifter i samband med försäkringsfallet.

Försäkringsbeloppet bör å andra sidan om möjligt vara så avpassat, att de efterlevande icke behöva anlita socialhjälp för att få av dödsfallet förorsakade kostnader täckta.

Kostnader som regelmässigt förekomma i samband med varje dödsfall äro de direkta begravningskostnaderna. Storleken av dessa kostnader är oberoende av den avlidnes civilstånd men är, såsom i det följande skall visas, i icke oväsentlig grad beroende av den avlidnes ålder. I samband med ett dödsfall förekomma regelmässigt utöver de direkta begravningskostnaderna mer eller mindre ofrånkomliga utgifter, exempelvis kostnader för sorgkläder och traktering av begravningsgäster. Dessa kostnader variera icke blott med hänsyn till den avlidnes ålder utan även med hänsyn till andra förhållanden, särskilt den avlidnes civilstånd och familjeförhållanden.

Av vad nu sagts framgår, att de nödvändiga utgifterna vid dödsfall variera med hänsyn till den avlidnes ålder, civilstånd och familjeförhållanden. Om de uppställda önskemålen skola kunna förverkligas, måste alltså begravningshjälpens belopp differentieras efter utgifternas storlek i skilda fall. En differentiering efter ålder vid dödsfallet synes ej bjuda större svårigheter. En differentiering efter den avlidnes civilstånd och familjeförhållanden skulle däremot medföra att försäkringens administration bleve mera komplicerad och att därför förvaltningskostnaderna kanske ej skulle bli så låga som är önskvärt i en allmän försäkring. Det är också sannolikt att utbetalningen av begravningshjälp i många fall bleve fördröjd. En sådan differentiering måste vidare för att medföra avsedd effekt bliva mycket stark. Då man vid en på dylikt sätt differentierad försäkring torde nödgas fastställa avgiften så att den motsvarar det lägsta försäkringsbeloppet, skulle en avsevärd del av kostnaderna för försäkringens finansieras med skattemedel.

Vid övervägande av skälen för och emot en differentiering av begravningshjälpen efter civilstånd och familjeförhållanden torde de starkaste skälen tala för att sådan differentiering ej sker. Begravningshjälpens belopp synes i stället böra fastställas så att det kan antagas ungefärligen motsvara begravningskostnaderna, när den avlidne är ensamstående. Kostnaderna bestå i dylikt fall huvudsakligast av de direkta begravningskostnaderna. Viss hänsyn bör emellertid tagas även till de övriga mer eller mindre ofrånkomliga kostnaderna, varför begravningshjälpens belopp bör sättas något högre än det belopp, vartill de direkta begravningskostnaderna kunna beräknas uppgå.

I detta sammanhang må erinras om de allmänna och särskilda barnbidragen samt änke- och änklingspensionerna, vilka förmåner äro ägnade att på längre sikt mildra följderna för efterlevande familjemedlemmar. Nämnas må även att statsrådet och chefen för socialdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1948, tillkallat sakkunniga för utredning rörande änkepensioneringen samt stöd i andra former åt familjer vid försörjarens frånfälle m. m. samt att dessa den 14 mars 1951 avlämnat sitt första betänkande, avseende korttidshjälp vid makes död.

Såsom framgår av det föregående föreligga däremot ej några starkare skäl mot differentiering efter ålder vid dödsfallet. Utformningen av en sådan differentiering måste bygga på en uppskattning av storleken inom skilda åldersgrupper utav de kostnader som uppkomma, då en ensamstående avlider.

Angående begravningskostnadernas storlek har priskontrollnämndens ordförande i skrivelse den 17 januari 1950 lämnat följande preliminära upplysningar.

Begravningskostnadernas storlek växlar efter åldern. Kostnaderna kunna anses ungefär lika stora inom följande grupper: a) nyfödda, b) 0—1 år, c) 1—12 år, d) 12—. Den dåvarande direkta begravningskostnaden kunde inom resp. åldersgrupper anses ligga vid resp. 100, 200, 300 samt 500 à 600 kronor. Emellertid ansåg ordföranden begravningskostnaderna för en värdig begravning icke behöva överstiga följande specificerade belopp:

	Ålder vid dödsfallet		
	0—1 år	1—12 år	12 år— därutöver
Kista med svepning	60 kr	100 kr	150 kr
Svepningsarvode	5 ”	6 ”	7 ”
Byråarvode	20 ”	25 ”	30 ”
Begravningsbil vid bisättning	30 ”	30 ”	30 ”
Bärare vid bisättning	7 ”	14 ”	24 ”
Blommor	15 ”	25 ”	25 ”
Dödsannons	30 ”	40 ”	50 ”
Dekoration av begravningsrummet	—	—	25 ”
Personbil vid bisättning	—	—	10 ”
Personbilar vid jordfästning	25 ”	50 ”	50 ”
Summa	192 kr	290 kr¹	401 kr¹

Som förut erinrats ansåg 1942 års försäkringsutredning en differentiering efter ålder påkallad och nämnde som exempel att ett belopp borde utgå vid dödsfall mellan 18 och 67 år (500 kronor) och ett annat (300 kronor) vid dödsfall mellan 1—18 år och fr. o. m. 67 års ålder, under det att vid dödsfall under första levnadsåret begravningshjälp ej skulle utgå.

Socialvårdskommittén har för sin del funnit de direkta begravningskostnaderna även för dem som avlida under det första levnadsåret så betydande, att begravningshjälp bör utgå jämväl för dylika fall. Att sänka begravningshjälpens belopp för åldringarna kan kommittén ej finna motiverat. Det återstår sålunda frågan, vid vilken eller vilka åldersgränser begravningshjälp för barn (ungdom) bör sjunka under den hjälp som utgår för vuxna.

Någon verklig gräns (gränser), vid vilken kostnaderna undergå större förskjutningar, torde icke existera. Kostnaderna öka säkerligen kontinuerligt och det blir därför i hög grad en omdömesfråga, var gränsen (gränserna) skall dragas. Kommittén har övervägt följande alternativ och därvid — med utgångspunkt från nu tillgängliga uppgifter — räknat med vissa belopp för begravningshjälpen såsom exempel.

Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Ej fyllt 1 år 200 kr	Ej fyllt 5 år 250 kr	Ej fyllt 1 år 200 kr
Fyllt 1 år men ej 12 .. 300 ”	Fyllt 5 år men ej 18 .. 375 ”	Fyllt 1 år men ej 12 .. 300 ”
„ 12 år 500 ”	„ 18 år 500 ”	„ 12 år „ „ 18 .. 400 ”
		„ 18 år 500 ”

¹ Då kommunen ej tillhandahåller bärare vid jordfästning, tillkommer en genomsnittlig extra kostnad av c:a 20 kronor för barn samt c:a 40 kronor för vuxen.

Socialvårdskommittén finner den i alt. 1 angivna gruppindelningen erbjuda den bästa avvägningen. Frågan bör emellertid bli föremål för ytterligare prövning, när man närmar sig tidpunkten för begravningshjälpsförsäkringens genomförande, varvid det då tillgängliga statistiska materialet bör beaktas.

De belopp, vilka såsom exempel införts i de tre alternativen, bygga på socialvårdskommitténs ovan framförda uppfattning om vad som bör täckas genom den allmänna och obligatoriska begravningshjälpsförsäkringen. Denna utgångspunkt innebär, att sagda försäkring representerar endast en minimistandard, och frågan är om socialförsäkringen med hänsyn härtill bör erbjuda tillfälle för de försäkrade att frivilligt och mot särskilda avgifter taga försäkring för tillägg till det obligatoriskt utgående beloppet.

Med den uppläggning av den obligatoriska försäkringen, som kommittén på anförda skäl föreslagit, låter det sig icke göra att organisatoriskt anknypa en frivillig försäkring till denna. En frivillig försäkring måste därför — liksom ifråga om ålderdomsförsäkringen — konstrueras i huvudsak fristående från den obligatoriska. Statsbidrag till en sådan frivillig försäkring bör icke ifrågakomma. Härtill kommer att behovet av frivillig försäkring synes väl tillgodosett genom de föreningar, kassor och bolag vilka redan existera (se kap. II). Otvivelaktigt kommer denna frivilliga försäkringsrörelse att snabbt anpassa sina förmåner efter den obligatoriska försäkringens och väl fylla de behov av frivillig försäkring som även i fortsättningen komma att föreligga.

Socialvårdskommittén har under dessa omständigheter saknat anledning att framlägga förslag till en frivillig påbyggnad till den obligatoriska begravningshjälpsförsäkringen.

Inom socialvårdskommittén har även diskuterats frågan om begravningshjälpen bör *indexregleras*. Med hänsyn till begravningshjälpens speciella karaktär samt till svårigheten att åstadkomma ett indexsystem, som ger uttryck för växlingar i begravningskostnaderna, har kommittén emellertid icke ansett sig kunna förorda indexreglering.

Kostnadsberäkning. Försäkringsavgifterna

Då kommittén ansett att ställning f. n. icke bör tagas till frågan om storleken av de belopp, vilka böra utgå som begravningshjälp, är det heller icke möjligt att lägga fram beräkningar över de kostnader, begravningshjälpsförsäkringen kommer att draga. Kommittén har likväl varit angelägen att ge en uppfattning om förslagets ekonomiska dimensioner och har därför låtit verkställa beräkningar, utvisande kostnaderna för en försäkring, utformad enligt föregående avdelning. Dessa beräkningar (se bilaga) utvisa, att kostnaderna för de olika alternativen bliva praktiskt taget desamma. För år 1950 skulle kostnaderna ha uppgått till omkring 38 milj. kronor. År 1975 hade de stegrats till omkring 50 milj. kronor.

Sagda beräkningar ha utförts på grundval av de antaganden rörande dödlighet och folkmängd, som socialvårdskommittén använde vid beräkningen av kostnaderna för den nuvarande folkpensioneringen. Sålunda har räknats med att dödligheten i de olika

åldersgrupperna framdeles kommer att bli av samma omfattning som befolkningsdödligheten åren 1938—1942 samt att den framtida befolkningsutvecklingen kommer att förlöpa i enlighet med professor Sten Wahlunds för socialvårdskommitténs räkning tidigare verkställda prognoser (SOU 1945: 46, bil. B). Eftersom befolkningsdödligheten under en längre tid befunnit sig i avtagande, torde tillämpningen av den under åren 1938—1942 observerade dödligheten medföra att beräkningarna innehålla vissa säkerhetsmarginaler.

I det föregående har kommittén föreslagit, att kostnaderna för försäkringen skola till en del bestridas av avgifter under det att återstoden täckes av statsmedel, samt att avgifterna skola debiteras och uppbäras i samband med folkpensionsavgiften. Härav följer, att de skola erläggas för varje år från och med det, varunder den försäkrade uppnår 18 års ålder till och med det, varunder han fyller 66 år eller dessförinnan kommer i åtnjutande av folkpension samt — på grund av beslut av 1951 års riksdag — att avgift ej skall erläggas av den som ej har en taxerad inkomst av minst 1.200 kronor.¹

Kommittén finner lämpligt att man fördelar statsbidraget så att den som har låg inkomst får högre bidrag än den som har hög inkomst. Detta kan uppnås genom att man liksom i folkpensioneringen varierar avgiften efter inkomst.

Folkpensionsavgift utgår med en procent av den enligt förordningen om statlig inkomstskatt taxerade inkomsten eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalskriven som tillhörande samma hushåll som sin make, en halv procent av makarnas sammanlagda taxerade inkomster. För varje avgiftspliktig utgår dock avgift med högst 100 kronor. Avgift avrundas till närmast lägre hela krontal. Maximibeloppet 100 kronor har avsetts ge försäkringsmässig täckning för pensionen åt dem, vilkas egna inkomster äro så höga, att behov i och för sig av folkpension icke kan antagas komma att föreligga. En något högre maximavgift än den matematiskt riktiga (80 kronor) har ansetts motiverad bl. a. av att endast i ett fåtal fall en person torde befinna sig i ett inkomstläge av 10.000 respektive 20.000 kronor ända från sitt adertonde till sitt sextiosjunde år (proposition år 1946, nr 220, sid. 121).

Enligt en med tillämpning av förenämnda dödlighetsantaganden samt en räntefot av 3 % verkställd försäkringsteknisk beräkning (se bilaga) skulle en begravningshjälpförsäkring enligt något av de förut angivna alternativen motsvaras av värdet utav en från det adertonde till det sextiosjunde levnadsåret utgående årlig avgift av ungefär 5: 60 kronor. Med hänsyn till att den år 1951 vidtagna ändringen i 19 § lagen om folkpensionering bl. a. innebär, att avgift ej längre, såsom förut, uttages av personer i avgiftspliktig ålder, som icke alls ha taxerad inkomst eller vilkas taxerade inkomst är mindre än 1.200 kronor, har försäkringsteknisk beräkning enligt nyss angivna grunder verkställts (se bilaga) även för det fall att avgift erlättes endast från det

¹ Enligt den nya lydelsen av 19 § folkpensioneringslagen skall eljest avgiftspliktig person ej erlägga avgift "för år för vilket hans enligt förordningen om statlig inkomstskatt taxerade inkomst icke uppgår till 1.200 kronor eller, om han är gift och mantalskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, för år för vilket makarnas taxerade inkomster sammanlagt icke uppgår till 1.200 kronor".

tjugofemte till det sextiosjunde levnadsåret. Den årliga avgiften skulle i dylikt fall uppgå till omkring 7: 60 kronor. Vid de båda beräkningarna har tillägg för förvaltningskostnader icke gjorts. I förevarande sammanhang må nämnas, att om de för år 1950 beräknade, begravningshjälpkostnaderna, 38 milj. kronor, fördelades lika på samtliga avgiftspliktiga, på envar skulle komma omkring 9: 50 kronor (se bilaga).

Vid sina överväganden angående storleken av maximiavgiften i den föreslagna begravningshjälpförsäkringen har socialvårdskommittén funnit, att ett belopp av 10 kronor kan anses vara motiverat och dessutom skulle möjliggöra en fullständig anknytning till folkpensionsavgiften. Om avgiften till begravningshjälpförsäkringen bestämmes till en promille av den taxerade inkomsten, respektive en halv promille av makars sammanlagda taxerade inkomst samt maximeras vid 10 kronor, kommer nämligen avgiften alltid att utgöra 10 % av folkpensionsavgiften. Därest försäkringen varit i kraft under 1950 skulle under angivna förutsättningar den debiterade avgiftssumman ha uppgått till omkring 15 miljoner kronor (alternativ A₁ i bilagan). Av statsmedel skulle ha täckts dels återstoden av kostnaderna för försäkringen eller 23 milj. kronor, dels den del av det debiterade avgiftsbeloppet, som ej kunnat uttagas hos de avgiftspliktiga.

Skulle det ur uppbördsteknisk synpunkt vara lämpligt, att avgiften till begravningshjälpförsäkringen avrundas till helt krontal och således icke utgår med exakt 10 % av folkpensionsavgiften, synes avrundningen böra ske till närmast högre krontal. Det debiterade avgiftsbeloppet för år 1950 skulle vid en sådan avrundning ha uppgått till omkring 16 milj. kronor (se bilaga).

Socialvårdskommittén finner en fördelning av kostnaderna på avgifter och skatter i enlighet med vad ovan skisserats vara ur teknisk synpunkt lämplig. Frågan huruvida fördelningen även ur övriga synpunkter kan anses lämplig är emellertid svårare att nu bedöma, varför ytterligare överväganden rörande kostnadsfördelningen bör äga rum, när tidpunkten för begravningshjälpförsäkringens förverkligande närmar sig. Kommittén anser sig dock böra nämna, att vid avgiftsfrågans behandling inom kommittén bl. a. framhållits, att den angivna fördelningen skulle medföra att alltför stor del av kostnaderna komme att täckas skattevägen. Såsom skäl för att större del av kostnaderna borde bestridas genom avgifter har vidare anförts, att en sådan fördelning vore ägnad att underlätta ett tidigare genomförande av försäkringen.

Till belysande av frågan om kostnadernas fördelning har kommittén låtit verkställa beräkningar även för avgiftssystem, som giva större avgiftsinkomst än systemet med 10 % av folkpensionsavgiften. Den närmare utformningen av de olika avgiftssystemen samt resultatet av beräkningarna framgå av bilagan. Här må emellertid följande nämnas.

Fasthåller man vid fullständig anknytning till folkpensionsavgiften men bestämmer avgiften till begravningshjälpförsäkringen till 2 ‰ av den taxerade inkomsten (= 20 % av folkpensionsavgiften), blir avgiftsinkomsten 26 milj. kronor (alternativ A₂ i bilagan). Anses en sådan avgiftsbelastning vara alltför stor, torde ett system med fixa avgifter och inkomstklasser vara tekniskt att föredraga framför ett system med

avgifter å 1,5 ‰ av den taxerade inkomsten. Ett inkomstklassystem, som ger 21 milj. kronor i avgiftsinkomst, upptages såsom alternativ A₃ i bilagan.

För fullständighetens skull ha beräkningar gjorts även för avgiftssystem, enligt vilka ogift person samt envar av äkta makar med tillhoppa samma taxerade inkomst som den ogifte erlägga lika stor avgift (se alternativen B₁, B₂ och B₃ i bilagan).

Vid en lika fördelning av hela den för år 1950 beräknade begravningshjälpkostnaden (38 milj. kronor) på samtliga avgiftspliktiga skulle, såsom förut nämnts, på envar komma omkring 9: 50 kronor.

När socialvårdskommittén i det föregående föreslagit att begravningshjälpen skall till en del finansieras genom särskilda avgifter från de försäkrade har kommittén utgått ifrån att försäkringstagarna vid tiden för förslaget förverkligande liksom för närvarande debiteras särskild avgift för varje gren av socialförsäkringen. Kommittén är emellertid angelägen erinra om, att kommittén i ett tidigare betänkande (Utredning och förslag angående lag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring; SOU 1948: 39) föreslagit en sådan organisation av sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen att avgifterna till dessa grenar av socialförsäkringen liksom avgifterna till folkpensioneringen och moderskapsförsäkringen skulle kunna sammanslås till en enhetlig *socialförsäkringsavgift*; vissa medlemmar anmälde avvikande mening. Socialvårds-kommitténs majoritet anser alltjämt, att en dylik avgift bör ersätta de särskilda avgifterna för varje gren. Vid ett förverkligande av detta förslag bör självfallet även avgiften till begravningshjälpförsäkringen inarbetas i socialförsäkringsavgiften.

SÄRSKILT YTTRANDE

Herrar *Bexelius* och *Hartmann*. Då utredningen givit vid handen att det föreligger ett betydande, manifesterat intresse för begravningsförsäkring är det, enligt vår mening, ingalunda givet att det här framlagda förslaget bör anstå i avvaktan på den obligatoriska sjukförsäkringens genomförande. I synnerhet om statsmakterna beslutar sig för en sådan provisorisk hjälp åt änkor som en annan utredning nyligen föreslagit, torde konsekvensen tala också för en provisorisk begravningshjälp, utbetalad genom sjukkassorna men finansierad via särskild avgift å skattesekeln. Om man därvid väljer ett av de högre avgiftsalternativen, behöver icke heller de statsfinansiella betänkligheterna te sig avskräckande. Inte heller förefaller det ur social synvinkel avskräckande att kräva relativt hög avgiftsandel för en försäkring, som ändå tager så ringa del av de försäkrades inkomst och som f. n. är så pass spridd trots att den helt betalas med frivilliga avgifter.

P. M.

angående kostnaderna för en allmän (obligatorisk) begravningshjälpförsäkring

I denna promemoria ha kostnaderna för en allmän och obligatorisk begravningshjälpsförsäkring beräknats på grundval av de antaganden rörande dödlighet och folkmängd, som socialvårdskommittén använde vid beräkningen av kostnaderna för den nuvarande folkpensioneringen. Sålunda har räknats med att dödligheten i olika åldersgrupper framdeles kommer att bli av samma omfattning som befolkningsdödligheten åren 1938—1942 samt att den framtida befolkningsutvecklingen kommer att förlöpa i enlighet med professor Sten Wahlunds för kommitténs räkning verkställda prognoser. Eftersom befolkningsdödligheten under en längre tid befunnit sig i avtagande, torde dödlighetsantagandet medföra, att beräkningarna innehålla vissa säkerhetsmarginaler.

Beräkningarna avse alternativt följande av åldern vid dödsfallet beroende begravningshjälpsbelopp.

<i>Alternativ 1</i>	<i>Alternativ 2</i>	<i>Alternativ 3</i>
Under 1 år 200 kr	Under 5 år 250 kr	Under 1 år 200 kr
1 år men ej 12 år 300 „	5 år men ej 18 år 375 „	1 år men ej 12 år 300 „
12 år och äldre 500 „	18 år och äldre 500 „	12 år men ej 18 år .. 400 „
		18 år och äldre 500 „

Av beräkningarna framgår att kostnaderna för begravningshjälp enligt de tre alternativen bli i stort sett desamma. Kostnaderna ha beräknats till ungefär 38 milj. kr för år 1950 och omkring 50 milj. kr för 1975. Skillnaden mellan det kostsammaste alternativet (1) och det minst kostsamma (3) har beräknats till mindre än 0,1 milj. kr per år. I beräkningarna ingår icke något tillägg för försäkringens administration.

Kostnaderna för försäkringen ha förutsatts skola bestridas till en del av de försäkrade genom avgifter. Återstående del skall täckas av statsmedel. Avgifterna skola debiteras och uppbäras i samband med folkpensionsavgiften. I anslutning härtill har förutsatts att avgift skall erläggas för varje år från och med det, varunder den försäkrade uppnår 18 års ålder till och med det, varunder han fyller 66 år. Avgift skall dock icke erläggas av den som åtnjuter folkpension och ej heller av den, vars taxerade inkomst understiger 1.200 kr.

Enligt en med tillämpning av förenämnda dödlighetsantagande samt en räntefot av 3 % verkställd försäkringsteknisk beräkning motsvaras ifrågavarande försäkring av värdet utav en avgift av ungefär 5:60 kr per år, utgående under tid som ovan sagts. Om avgiftsbetalningen påbörjas först från och med det år vederbörande uppnår

25 års ålder, ökas den försäkringstekniskt beräknade avgiften till ungefär 7: 60 kr per år.

Om de beräknade kostnaderna för år 1950, 38 milj. kr, fördelas lika mellan samtliga avgiftspliktiga, kommer på envar ett belopp av ungefär 9: 50 kr. Motsvarande genomsnittsbelopp för år 1975 har beräknats till omkring 12 kr.

I stället för att låta de försäkrades avgifter utgå med enhetligt belopp kunna de graderas efter t. ex. liknande principer som folkpensionsavgiften. Folkpensionsavgift utgår med en procent av den enligt förordningen om statlig inkomstskatt taxerade inkomsten eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, en halv procent av makarnas sammanlagda taxerade inkomst. För varje avgiftspliktig utgår dock avgift med högst 100 kr. Avgiften avrundas till närmast lägre hela kronotal.

Följande beräkningar grunda sig på uppgifter, som gällde inkomståret 1949. Beräkningarna avse de avgifter, som skulle ha debiterats för år 1950 om försäkringen då hade varit i kraft.

Om avgiften för den obligatoriska begravningshjälpförsäkringen bestämmes till *en* promille av den taxerade inkomsten respektive *en halv* promille av makars sammanlagda taxerade inkomst samt maximeras vid 10 kr, skulle de för 1950 debiterade avgifterna ha uppgått till nära 15 milj. kr. (Alt. A₁).

Om man fasthåller vid den fullständiga anknytningen till folkpensionsavgiften men i stället bestämmer avgiften till *två* promille respektive *en* promille av makars sammanlagda taxerade inkomst med begränsning till högst 10 kr, skulle de debiterade avgifterna ha uppgått till 26 milj. kr (Alt. A₂).

I anslutning till de båda närmast föregående alternativen har beräkning verkställts även för ett alternativ (A₃), som på visst sätt an knyter till folkpensionsavgiften, men där avgifterna graderats efter inkomstklasser enligt följande skala.

Taxerad inkomst	Årsavgift	
	Äkta makar tillsammans	Ogift person
1.200—3.000 kr	5 kr	5 kr
3.000—4.000 „	6 „	6 „
4.000—5.000 „	7 „	7 „
5.000—6.000 „	8 „	8 „
6.000—7.000 „	9 „	9 „
7.000—8.000 „	10 „	10 „

Taxerad inkomst	Årsavgift	
	Äkta makar tillsammans	Ogift person
8.000—10.000 kr	12 kr	10 kr
10.000—12.000 „	14 „	10 „
12.000—14.000 „	16 „	10 „
14.000—16.000 „	18 „	10 „
16.000— „	20 „	10 „

De debiterade avgifterna vid detta alternativ (A₃) ha för år 1950 beräknats till 21 milj. kr.

Vidare har beräkning verkställts för följande två alternativ, varvid förutsatts att ogift person samt envar av äkta makar med tillhoppa samma taxerade inkomst som den ogifte erlägga lika stor avgift. Om årsavgiften utgår med *en* promille av den taxerade inkomsten samt maximeras för envar person vid 10 kr, komma de debiterade

avgifterna för år 1950 att uppgå till 20 milj. kr (Alt. B₁). Om under i övrigt enahanda förutsättningar i stället uttagas två promille av den taxerade inkomsten med begränsning till högst 10 kr för varje person, blir motsvarande avgiftsinkomst 32 milj. kr (Alt. B₂).

Slutligen har beräkning verkställt för ett alternativ som i princip ansluter till de båda närmast föregående, d. v. s. vardera maken erlägger lika stor avgift som ogift person i samma inkomstklass, men där avgifterna inom olika inkomstklasser utgå med följande belopp.

Taxerad inkomst	Årsavgift
1.200—3.000 kr	3 kr
3.000—4.000 „	4 „
4.000—5.000 „	5 „
5.000—6.000 „	6 „

Taxerad inkomst	Årsavgift
6.000—7.000 kr	7 kr
7.000—8.000 „	8 „
8.000—9.000 „	9 „
9.000— „	10 „

Avgiftsinkomsten vid detta alternativ (B₃) har beräknats till 22 milj. kr.

Statsverkets kostnader för den obligatoriska begravningshjälpsförsäkringen framkomma såsom skillnaden mellan försäkringens totalkostnader och de avgifter, som komma att inflyta. Avgifterna enligt de ovan angivna alternativen och statsverkets kostnader — beräknade under förutsättning av att de debiterade avgifterna verkligen inflyta — ha sammanställts här nedan.

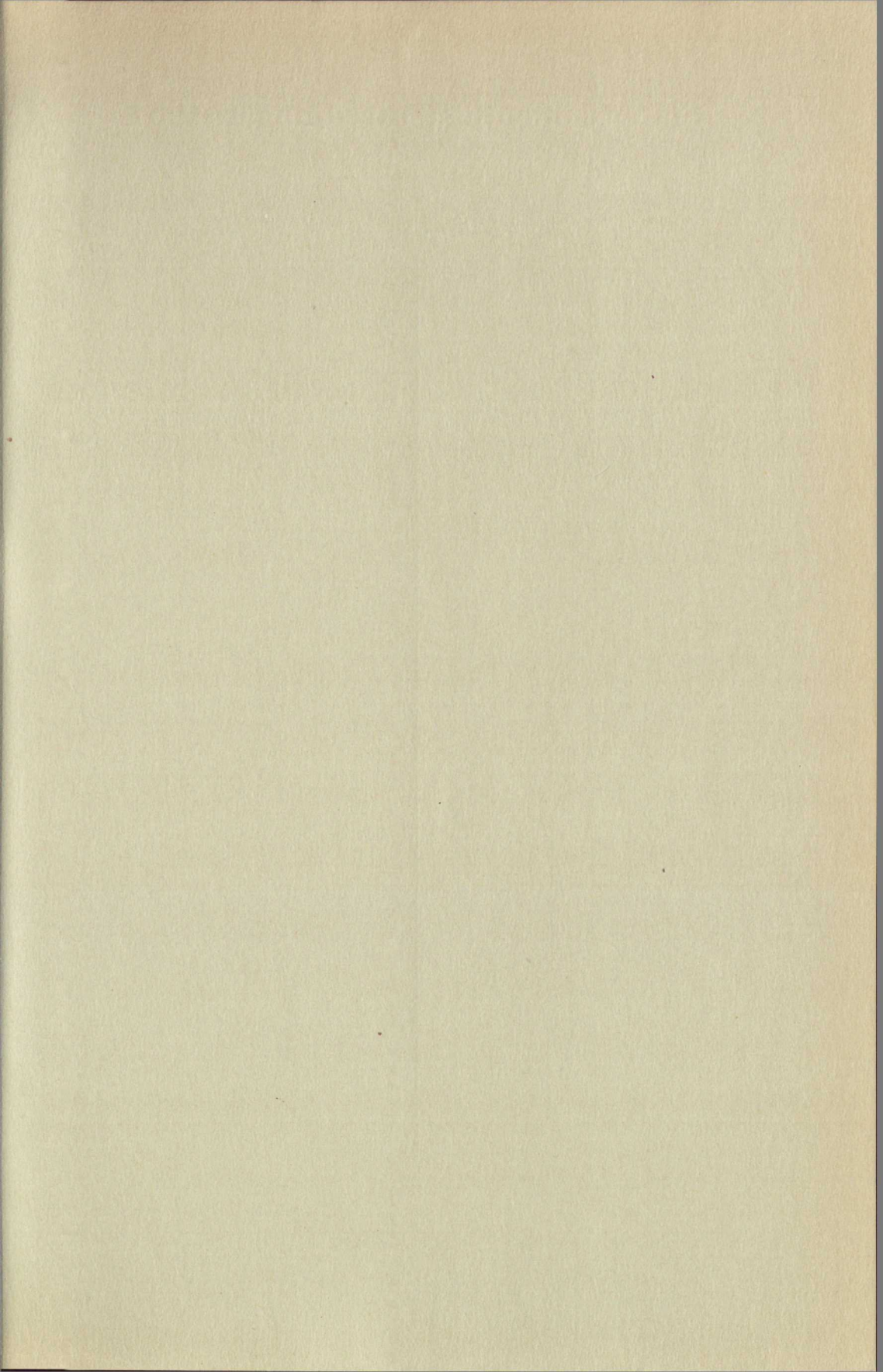
	Debiterade avgifter år 1950 i milj. kr.	Statsverkets kostnader år 1950 i milj. kr.
Alt. A ₁	15	23
„ A ₂	26	12
„ A ₃	21	17
Alt. B ₁	20	18
„ B ₂	32	6
„ B ₃	22	16

I den mån de debiterade avgifterna icke inflyta, ökas statsverkets kostnader för försäkringen i motsvarande mån.

Vid ovan angivna alternativ har förutsatts att avgifterna bestämmas till framkommande belopp utan avrundning. Om de avgifter, som icke utgöra helt kronal, avrundas till närmast *högre* heltal kronor, ökas avgiftsinkomsterna vid alternativen A₁ och A₂ samt B₁ och B₂ med 1 à 2 milj. kr. Statsverkets kostnader minskas med motsvarande belopp. Därest dylik avrundning sker till närmast *lägre* heltal kronor, minskas i stället vid samma alternativ de angivna avgiftsinkomsterna och statsverkets kostnader ökas med ett lika stort belopp 1 à 2 milj. kr.

Stockholm i juni 1951.

Gösta Skogsberg

Statens offentliga utredningar 1951

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Förslag till naturskyddslag m. m. [5]
Betänkande med förslag till ny ägofredslagstiftning. [20]
Förslag till sjömanslag m. m. [22]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Principer för dyrtorsgrupperingen. [7]
Promemoria med förslag till allmän verksstadga. [12]
Betänkande med förslag till förordning angående upphandling och arbeten för statens behov m. m. [18]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 5. Betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende. [13]

Politi.

Betänkande angående polis- och åklagarväsendets organisation. [8]
SOS. Samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst. [19]
Kejnekommisionens utredning. [21]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 10. Tiden juli 1948—juni 1950 jämte sakregister till delarna 1—10. [11]
Daghem och förskolor. Betänkande om barnstugor och barn-tillsyn. [15]
Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 6. Redogörelse för arbetstudier vid kroppssjukhusens vårdavdelningar m. m. [17]
Socialvårdskommitténs betänkande. 18. Utredning och förslag angående begravningshjälpsförsäkring. [23]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Näringslivets lokalisering. [6]
Landsbygds elektrifieringens utbredning år 1950. [14]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. [3]
Sjöfartsförbindelserna mellan Gotland och fastlandet. [10]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.
Statligt stöd åt svensk filmproduktion. [1]
Antagningen av medicine studerande m. fl. [4]
1945 års universitetsberedning. 6. Den vetenskapliga publiceringsverksamheten, personal-, institutions- och stipendiefrågor m. m., det akademiska befordringsväsendet. [9]
Filmcensuren. Betänkande I. [16]

Försvarsväsen.

Försvarets personaltjänst. I. [2]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.